

NARODOWY
INSTYTUT
AUDIOWIZUALNY

**OPINIA NARODOWEGO INSTYTUTU
AUDIOWIZUALNEGO W SPRAWIE
POŁĄCZENIA PAŃSTWOWYCH
INSTYTUCJI KULTURY: FILMOTEKI
NARODOWEJ I NARODOWEGO
INSTYTUTU AUDIOWIZUALNEGO,
OGŁOSZONEGO PRZEZ MINISTRA
KULTURY I DZIEDZICTWA
NARODOWEGO W ZARZĄDZENIU
Z DNIA 28 PAŹDZIERNIKA 2016**

WSTĘP

1. CZYM JEST NINA?

- 1.1. Digitalizacja w NInA
- 1.2. Archiwum NInA
- 1.3. Udostępnianie w NInA
- 1.4. Edukacja i Ninateka edu
- 1.5. Projekty artystyczne i działania w nowej siedzibie
- 1.6. Produkcje i koprodukcje
- 1.7. Wydawnictwa
- 1.8. Współpraca międzynarodowa
- 1.9. Program Wieloletni Kultura+
- 1.10. NInA jako marka

2. PROJEKTY EUROPEJSKIE

- 2.1. Zmodernizowana siedziba NInA jako instytucja europejska
- 2.2. NInA w projektach europejskich

3. FUNKCJONALNE ASPEKTY POŁĄCZENIA NARODOWEGO INSTYTUTU AUDIOWIZUALNEGO I FILMOTEKI NARODOWEJ

- 3.1. Wypracowanie własnych standardów i norm
- 3.2. Działania wizerunkowe związane z otwarciem nowej siedziby
- 3.3. Przestrzenie magazynowe
- 3.4. Możliwości digitalizacji

4. REKOMENDACJE

- 4.1. Transmedialność
- 4.2. NInA jako hub
- 4.3. Innowacyjne udostępnianie
- 4.4. Rejestrowanie i szeroka popularyzacja życia kulturalnego Polski
- 4.5. Profesjonalizacja sektora digitalizacyjnego
- 4.6. Edukacja medialna
- 4.7. Medium publiczne

WSTĘP

Dnia 28 października 2016 roku Minister Kultury upublicznił zarządzenie¹ „w sprawie połączenia państwowych instytucji kultury: Filmoteki Narodowej i Narodowego Instytutu Audiowizualnego”. Połączenie miało nastąpić 1 marca 2017, termin ten został jednak w ostatniej chwili przesunięty na 10 maja 2017². W wyniku połączenia powstać ma nowa państwowa instytucja kultury: Filmoteka Narodowa–Instytut Audiowizualny. Jako przyczyny połączenia wskazane zostały: „konieczność zapewnienia większej efektywności działań na rzecz zabezpieczenia i udostępnienia narodowego dziedzictwa audiowizualnego, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów Filmoteki Narodowej oraz potencjału wiedzy i techniki Narodowego Instytutu Audiowizualnego”³.

Niniejszy dokument jest prezentacją Narodowego Instytutu Audiowizualnego – zgromadzonej wiedzy, „know-how” oraz możliwości technicznych – w świetle przyszłego funkcjonowania w nowej postaci. W pierwszej jego części opisujemy syntetycznie dziesięcioletni dorobek instytucji w zakresie innowacyjnego łączenia misji zachowywania dziedzictwa kulturowego i wieloaspektowego korzystania z archiwów, profesjonalnej digitalizacji oraz rejestracji aktualnych zjawisk polskiej kultury. Przedstawiona analiza pokazuje także międzynarodowy wymiar działania NInA, funkcjonowanie Instytutu w szerszym planie globalnego rynku audiowizualnego i przemysłów kultury. W części drugiej przedstawiamy bieżące i przyszłe projekty europejskie, w które zaangażowany jest NInA. Część trzecia porusza kwestie funkcjonalnych aspektów planowanej zmiany – wskazuje konkretne konsekwencje połączenia dwóch instytucji. Część czwarta to rekomendacje dotyczące przyszłego profilu oraz strategicznych kierunków rozwoju nowej instytucji. Wychodzimy z przekonania, że jeżeli planowana zmiana mogłaby mieć ewentualne pozytywne efekty, to może polegać jedynie na rozwinięciu unikatowego doświadczenia NInA na polu zabezpieczenia, produkcji i promocji polskiej kultury audiowizualnej i tylko pod warunkiem nieredukowania zakresu działań Instytutu do kwestii zabezpieczenia dziedzictwa audiowizualnego polskiej kinematografii.

1 http://bip.mkidn.gov.pl/media/dziennik_urzedowy/p_62_2016.pdf

2 http://bip.mkidn.gov.pl/media/dziennik_urzedowy/p_7_2017.pdf

3 http://bip.mkidn.gov.pl/media/dziennik_urzedowy/20160715_obwieszczenie_FInA-15_lipca_2016_r.pdf

1. CZYM JEST NInA?

Narodowy Instytut Audiowizualny (NInA) powstał na bazie założonego w 2005 roku Polskiego Wydawnictwa Audiowizualnego. 1 kwietnia 2009 roku Polskie Wydawnictwo Audiowizualne zostało przemianowane na Narodowy Instytut Audiowizualny. Dziś NInA jest instytucją znaną na całym świecie.

W NInA określamy misję Instytutu jednym zdaniem: „Tworzymy nową kulturę audiowizualną”. Jest to możliwe dzięki modelowi wielokanałowych działań, polegających na łączeniu zadania rejestracji bieżącego życia kulturalnego, koprodukcji nowych dzieł filmowych z twórczym wykorzystaniem przeszłości – archiwów – po to, by dostrzec w nich nową wiedzę i inspirację. NInA zajmuje się kulturą audiowizualną kompleksowo i nowocześnie. Szerokie ujęcie obejmuje nie tylko kinematografię, ale także kulturę internetu, nowe media, zjawiska z pola muzyki, teatru i sztuki wideo.

Kluczowym aspektem związanym z naturą rozwoju audiowizualności jest postęp technologiczny. Dlatego NInA nie tylko wyznacza nowe standardy w realizacji swojej misji – archiwizacji, digitalizacji i nowoczesnego udostępniania treści – ale także poddaje sam rozwój mediów oraz utrwalania i dystrybucji treści krytycznemu namysłowi. Programy z zakresu edukacji medialnej, projekty badawcze i artystyczne realizowane przez Instytut służą produkcji wiedzy związanej z bieżącą analizą dziedziny audiowizualności – zarówno w kontekście społeczno-kulturowym, estetycznym, jak i branżowym.

Rdzeniem działalności NInA jest troska o najcenniejsze polskie utwory audiowizualne. Instytut dba o nie w sensie technicznym – poprzez procesy archiwizacji i digitalizacji, funkcjonalnym – poprzez atrakcyjne i skuteczne ich rozpowszechnianie, ale też w sensie społecznym – poprzez uczy-nienie ich atrakcyjnym zasobem, który można badać indywidualnie. Dlatego bardzo ważnym stałym aspektem misji statutowej jest poszerzanie grona odbiorców działań Instytutu – skierowanie szczególnej uwagi przede wszystkim na odbiorców młodych, a także tych, którzy mają utrudniony dostęp do kultury.

1.1 Digitalizacja w NInA

Pracownia digitalizacyjna Narodowego Instytutu Audiowizualnego została przygotowana z myślą o realizacji procesów cyfryzacji i możliwości wykonania zaawansowanych prac nad obrazem i dźwiękiem materiałów audiowizualnych pochodzących z różnych źródeł. Z powodu wielorakości formatów filmowych, na których przechowywane są w obecnych czasach zasoby audiowizualne, wyposażenie pracowni zostało zaprojektowane zarówno z myślą o treściach zachowanych na tradycyjnych taśmach filmowych, jak i znajdujących się na magnetycznych nośnikach profesjonalnych i amatorskich. Celem funkcjonowania pracowni jest więc umożliwienie przeprowadzania kompletnego procesu digitalizacji, rekonstrukcji cyfrowej, korekcji koloru, a także finalnej kolaudacji i przygotowania masterów cyfrowych zgodnych z technologią 4K. Pracownie NInA wykorzystują dedykowane macierze, są także ze sobą ściśle zintegrowane poprzez systemy przesyłające sygnały sterujące oraz wizyjne wysokich rozdzielczości.

Proces digitalizacji taśmy światłoczułej 35 mm i 16 mm odbywa się na skanerze dostosowanym do obsługi materiałów archiwalnych, posiadającym wysokiej klasy przetworniki oraz rozwiązania technologiczne, umożliwiające skanowanie nawet bardzo zniszczonych taśm. W rezultacie otrzymywane są pliki obrazu o bardzo dużej liczbie szczegółów i jednocześnie mniejszej liczbie uszkodzeń, będących efektem zniszczenia taśmy. Dla ścieżek dźwiękowych, zapisanych zarówno na taśmach magnetycznych, jak i optycznych, pracownia została wyposażona w profesjonalny magnetofon do taśm dźwiękowych 16 i 35 mm.

Obsługa materiałów, które kilkadziesiąt lat temu zostały zapisane na amatorskich taśmach optycznych 8 mm, super 8 mm czy 9,5 mm, realizowana jest przez jedyny w Polsce skaner obsługujący natywnie materiały tego typu. Poza zasobami, które przetrwały na taśmach światłoczułych, wiele filmów powstało z użyciem młodszej i tańszej technologii Betacam, która jeszcze do niedawna stanowiła podstawę emisji dla wszystkich telewizji. Zachowane taśmy magnetyczne, ze względu na ich mniejszą trwałość niż taśm światłoczułych, również wymagają digitalizacji. Aby zachować ten dorobek, pracownia została wyposażona w możliwość zarówno przepisywania z kaset do plików, jak i ich nagrywania, także z uwzględnieniem nowocześniejszych formatów telewizyjnych w standardzie High Definition.

Obecne trendy dążące do poprawy jakości obrazu i dźwięku sprawiają, że często digitalizacja nie jest rozwiązaniem wystarczającym, aby zapisane na nośnikach analogowych materiały mogły być udostępniane. Obraz i dźwięk, zachowane na zniszczonych taśmach filmowych, wymagają zaawansowanych prac, zanim na powrót staną się atrakcyjne dla współczesnego odbiorcy. Dlatego linia digitalizacji w NInA została wyposażona w trzy niezależne pracownie pozwalające na równoczesną pracę nad obrazem i dźwiękiem. W pracowni digitalizacji obrazu, wyposażonej w sześć stanowisk pracy, technolodzy mogą przeprowadzić szereg procesów naprawczych, począwszy od stabilizacji obrazu czy usunięcia migotania światła, usunięcia deformacji geometrycznych, będących wynikiem pofalowania taśmy filmowej, aż po usunięcie z obrazu zniszczeń taśmy światłoczułej, na której został on zapisany (w tym rys, odprysków emulsji, plam czy znaczników końca rolki filmowej). Dwie pracownie rekonstrukcji dźwięku zostały przygotowane z myślą zarówno o procesach naprawczych, jak i pracach postprodukcyjnych w dźwięku. Tak jak obraz, także i dźwięk na nośnikach analogowych ulega powolnemu zniszczeniu.

Ze względu na złożoność procesów rekonstrukcji obrazu i dźwięku, pracownia została wyposażona w salę kolaudacyjną z projektorem kinowym 4K i systemem odsłuchu w standardzie Dolby 7.1, za pomocą których możliwe jest przeprowadzenie weryfikacji każdego z etapów prac, z wykorzystaniem kinowej charakterystyki obrazu i dźwięku. Sala może być także wykorzystywana do prac nad korekcją kolorów, z jednoczesną możliwością weryfikacji jej efektów na ekranie kinowym oraz profesjonalnym monitorze referencyjnym. Z myślą o współczesnych inicjatywach filmowych, a także montażu rejestracji wydarzeń odbywających się w NInA, przygotowane i w pełni wyposażone zostały dwie pracownie montażowe, w których znajdują się cztery niezależne stanowiska przeznaczone do profesjonalnego montażu filmów oraz bezpośredni dostęp do monitorów referencyjnych w rozdzielczości 4K. Dzięki urządzeniom do masteringu, każdy materiał filmowy poddany obróbce cyfrowej może zostać w NInA przygotowany do pełnej dystrybucji cyfrowej, zarówno w kinach cyfrowych, telewizjach wysokiej rozdzielczości, wydawnictwach płytowych DVD/Blu-Ray, jak i w internecie.

Przez kilkanaście miesięcy działalności pracowni (od czerwca 2015) zostały zeskanowane z różnych typów taśm filmowych ponad 4 miliony klatek, w tym z profesjonalnych nośników negatywowych taśmy filmowej 35 mm – około 3 milionów. Są to m.in.: „Dyrygent” w reżyserii Andrzeja Wajdy, „Wolne miasto” Stanisława Różewicza, czy „Nauka latania” Sławomira Idziaka. Oprócz pro-

cesów digitalizacji filmów pełnometrażowych na taśmach negatywowych 35 mm, w ramach współpracy z wieloma podmiotami otrzymujemy unikatowe materiały amatorskie na taśmach 8 mm i 9,5 mm. Jednym z przykładów może być materiał odnaleziony dzięki współpracy z Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza – sekwencja filmów amatorskich nagranych przez Augusta Zamoyskiego w początkach XX w., zachowanych w oryginalnej kompozycji (przedstawiających m.in. Witkacego), a także fragment kroniki filmowej z marszałkiem Józefem Piłsudskim czy zapomniane igrzyska zimowe w Zakopanem w roku 1933. Zespół pracowni digitalizacji NInA w pełni zrekonstruował „Umarłą klasę” Tadeusza Kantora, filmy wybitnego dokumentalisty Bogdana Dziworskiego, filmy Stanisława Fijałkowskiego, wybitnego polskiego artysty wizualnego. Obecnie rekonstruujemy cyfrowo w standardzie 4K film Jerzego Gruzy „Dzięcioł”, a także przygotowujemy się do digitalizacji „300 mil do nieba” Macieja Dejczerza. W ostatnich miesiącach zostało zdigitalizowanych i zrekonstruowanych także wiele mniejszych form pokazywanych publiczności w ramach bieżącego programu NInA w siedzibie. Ponadto, korzystając z zasobów własnych, prowadzimy rejestrację najważniejszych wydarzeń i koncertów odbywających się w siedzibie – w sali wielofunkcyjnej oraz na dziedzińcu.

1.2. Archiwum NInA

W porządku prawnym nazwa „archiwum audiowizualne” oznacza instytucję posiadającą zbiory rejestracji obrazów (z dźwiękiem lub bez). Wspecjalizowane podmioty gromadzące zasoby dziedzictwa kulturowego w celu ich udostępnienia można podzielić w zależności od adresatów, dla których gromadzi się zbiory, na: biblioteki, archiwa i muzea⁴. Archiwum audiowizualne jest zatem organizacją, która skupia się na gromadzeniu, zarządzaniu, utrzymaniu i zapewnieniu dostępu do kolekcji mediów audiowizualnych i dziedzictwa audiowizualnego. O ile celem funkcjonowania bibliotek jest gromadzenie i katalogowanie materiałów opublikowanych, czyli wydanych w określonej liczbie egzemplarzy, zaś rolą muzeum jest nie tylko gromadzenie zasobu i zapewnienie jego ochrony, ale także udostępnianie go publiczności w kuratorski sposób, o tyle zadaniem archiwum jest przede wszystkim gromadzenie materiałów niepublikowanych, z uwzględnieniem różnych warunków i okoliczności powstania danego zbioru. Archiwum audiowizualne łączy zatem cechy wszystkich tych trzech typów instytucji. Takim archiwum jest Narodowy Instytut Audiowizualny.

⁴ Typologia za: R. Edmondson, A Philosophy of audiovisual archiving, Paris, June 1998. – UNESCO CII/INF-98/WS/6.

Działalność NInA w zakresie udostępniania materiałów audiowizualnych zakłada wykorzystanie możliwości i potencjału zmodernizowanej siedziby Instytutu. W tym celu zorganizowaliśmy przestrzeń mediateki – „Archiwum NInA”. Celem tego miejsca jest zapewnienie dostępu użytkownikom do całego zasobu audiowizualnego NInA, przede wszystkim do tych materiałów, których udostępnienie w internecie jest niemożliwe z przyczyn prawnych, lub odłożone w czasie z racji ograniczonych zasobów kadrowych.

Dla użytkowników stacjonarnych przygotowano 14 stanowisk komputerowych z dostępem do wewnętrznego zasobu Archiwum NInA, dodatkowo poprzez stronę www.archiwum.nina.gov.pl mają oni możliwość zdalnego wyszukiwania oraz przeglądania fragmentów materiałów (ich pełne wersje można obejrzeć w siedzibie) oraz założenia indywidualnego konta użytkownika dającego dodatkowe funkcjonalności – zapis stopklatek, przewijanie poklatkowe, dodawanie notatek do materiałów.

Treści z archiwum mogą być wyszukiwane według klucza tematycznego (699 tagów) lub gatunków filmowych, telewizyjnych i radiowych (m.in. filmy fabularne, filmy dokumentalne, filmy animowane, koncerty, reportaże, kroniki filmowe, magazyny publicystyczne i kulturalne, wideoart, utwory muzyczne i słowno-muzyczne, spektakle teatralne, audycje radiowe, słuchowiska, odczyty prozy i poezji).

Udostępniony zasób (ponad 15 tysięcy plików⁵) cechuje różnorodność zakresu czasowego – są to materiały przedwojenne, z czasu drugiej wojny światowej, z okresu PRL, transformacji '89 oraz z lat współczesnych. Składają się na niego utwory audialne i audiowizualne zgromadzone w toku działalności Instytutu, odzwierciedlające specyfikę i charakterystykę dokonań NInA w dziedzinie archiwizacji dziedzictwa audiowizualnego.

Można go podzielić na cztery główne grupy:

– produkcje i koprodukcje własne; materiały audio i audio-wideo powstałe we współpracy z nadawcami publicznymi, partnerami komercyjnymi i podmiotami niezależnymi (cykle telewizyjne i radiowe dotyczące kultury i sztuki, słuchowiska radiowe i spektakle telewizyjne, rejestra-

⁵ Stan na 8 marca 2017.

cje koncertów i wydarzeń artystycznych, filmy fabularne i dokumentalne, wydawnictwa płytowe i multimedialne);

– materiały audio i audio-wideo powstałe w wyniku digitalizacji zasobów innych instytucji, przede wszystkim efekty Wieloletniego Programu Rządowego „Kultura+” (zasoby m.in. Filмотeki Narodowej, Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych, Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi, Wytwórni Filmów Oświatowych w Łodzi, studiów filmowych Kadr, Tor, Zebra, Studia Filmów Animowanych, Studia Miniatur Filmowych), jak również w wyniku współpracy z indywidualnymi partnerami instytucjonalnymi, np. Video Studio Gdańsk, Media Kontakt i osobami prywatnymi (projekt „Archiwa domowe”, gromadzący prywatne zbiory dotyczące życia społecznego i rodzinnego Polaków od lat 50. do współczesności);

– materiały audio i audio-wideo powstałe w wyniku pozyskania licencji od partnerów zewnętrznych dla celów udostępnienia w kanałach dystrybucyjnych NInA, Radio France International – sekcja polska, kolekcje tematyczne Ninateki – Trzej Kompozytorzy, Andrzej Panufnik, Wojciech Kilar, Archiwa Transformacji, Kolekcja Sztuki Współczesnej, Kolekcja Teatralna;

– dary i depozyty – materiały audio i audio-wideo przekazane NInA przez ofiarodawców celem archiwizacji i bezpiecznego przechowywania, np. twórczość zespołu harcerskiego Gawęda, spuścizna prof. Kazimierza Urbańskiego.

Archiwum NInA jest ponadto odpowiednim miejscem do udostępniania materiałów audiowizualnych do celów naukowych, edukacyjnych, hobbystycznych, rozrywkowych. Mogłoby posłużyć także jako przestrzeń dostępu dla egzemplarzy obowiązkowych w ramach ewentualnej nowej ustawy o kinematografii.

1.2 Udostępnianie w NInA

NInA, silnie identyfikowany z kulturą internetu, jest liderem wśród instytucji, jeśli chodzi o działalność na tym polu. W ostatnich latach zespół Instytutu stworzył kilka wyjątkowych miejsc w sieci – VoD Ninateka.pl, kolekcje specjalne, m.in. Trzej Kompozytorzy, Andrzej Panufnik,

Wojciech Kilar, Kolekcję Teatralną, magazyn dwutygodnik.com, serwis edukacyjny muzykote-kaszkolna.pl, a także wersję online Internetowego Polskiego Słownika Biograficznego. NInA poważnie traktuje swoją misję, jaką jest troska o dziedzictwo audiowizualne. Oznacza to zarówno jego ochronę, jak i wypracowanie własnego „know-how” dotyczącego efektywnego dzielenia się zasobami ze społeczeństwem. Projekty internetowe NInA od 2009 roku budują markę Instytutu jako lidera w tworzeniu nowoczesnych bibliotek audiowizualnych XXI wieku. Portale prowadzone przez nas są sprofilowane – zarówno jeśli chodzi o zakres tematyczny, formę, typ zasobów, jak i grupy odbiorcze. Uwzględniają też odbiorców z różnych powodów nie dysponujących możliwością pełnego uczestnictwa w kulturze – mieszkańców małych wsi i miast, a także osoby o specjalnych potrzebach (niedowidzących i niedosłyszących). Niezwykle ważną i cenioną przez użytkowników właściwością projektów interaktywnych NInA jest angażowanie w opowiadaną historię. W tak rozumianym internecie możliwe jest nowoczesne badanie i współtworzenie kultury audiowizualnej, w której różne media i technologie spotykają się, żeby zaciekawić odbiorcę, pokazać, że dziedzictwo audiowizualne jest częścią życia i tożsamości każdego człowieka.

Ninateka.pl to flagowy serwis internetowy NInA, gromadzący w chwili obecnej ponad 6 tysięcy⁶ filmów dokumentalnych, fabularnych i animacji, spektakli, koncertów, reportaży, słuchowisk i programów publicystycznych, dostępnych legalnie i bezpłatnie wszędzie tam, gdzie jest internet. Utworzony w 2013 portal łączy dwa światy – dziedzictwo audiowizualne z kulturą współczesną. W zbiorach Ninateki znajdują się m.in. animacje z lat 60., dzieła Witolda Giersza, Juliana Antonisza, Stefana Szwakopfa, Jana Lenicy czy Piotra Dumay, dokumenty Krzysztofa Kieślowskiego, Kazimierza Karabasza czy Marka Piwowskiego i te najnowsze ze Studia Munka, nieznanie powszechnie etiudy filmowe Agnieszki Osieckiej, filmy Krzysztofa Zanussiego, Jerzego Skolimowskiego, Marcela i Pawła Łozińskich, Bogdana Dziworskiego czy Andrzeja Titkova. Ninateka jest także jedynym miejscem w sieci, gdzie obejrzeć można wyjątkowe rejestracje teatralne. Zostały one zgromadzone i atrakcyjnie udostępnione w Kolekcji Teatralnej.

Na stronie głównej użytkownik znajdzie najciekawsze materiały związane z tematem tygodnia – wybór filmów i audycji rekomendowanych przez redakcję. Dzięki funkcjonalnemu podziałowi na tematy oraz narzędziu filtrowania treści użytkownik łatwo znaleźć może poszukiwany mate-

6 Stan na 8 marca 2017.

riał – pod kątem przynależności do danego działu (film, sztuka, literatura etc.) oraz wybraną cechą rekordu (gatunek, rok powstania, wersja z audiodeskrypcją). Ninateka to także platforma transmisji i emisji specjalnych wielu wyjątkowych wydarzeń kulturalnych – filmów, koncertów, debat, konferencji. W odróżnieniu od serwisów typu YouTube, redakcja Ninateki dokłada starań, żeby zaprezentować wszystkie materiały z rzetelnym, pogłębionym komentarzem, w blokach tematycznych i szerokim kontekście artystycznym i społecznym. Każdemu materiałowi towarzyszy opis z biogramem twórcy i występujących osób. Dostęp do Ninateki nie wymaga logowania. Wszystkie treści są wolne od reklam.

Ninateka edu jest częścią serwisu skierowaną do uczniów i nauczycieli. Jest dla nich dostępna na zasadach dozwolonego użytku edukacyjnego. W ramach konta edu wszystkie materiały audiowizualne publikowane są bezpłatnie, ponadto wiele z nich jest skontekstualizowanych w postaci zasobu scenariuszy lekcji i materiałów dydaktycznych. Są one opracowywane przez praktyków edukacji – nauczycieli, specjalistów w danej dziedzinie, tak aby były przystosowane do szkolnych realiów i możliwości oraz zgodne z podstawą programową. Do tej pory w portalu zarejestrowanych jest 600 nauczycieli i ok. 18 tysięcy uczniów z całej Polski.

Ninateka to także kolekcje – przełomowy w polskim i nie tylko internecie, wypracowany przez NInA autorski sposób udostępniania dużych zbiorów unikalnych treści: twórczości kompozytorów, reżyserów teatralnych oraz materiałów historycznych. W udostępnionej w 2015 roku z okazji 250-lecia teatru publicznego w Polsce Kolekcji Teatralnej zgromadzono największe dzieła polskiego teatru audiowizualnego – ponad 60 przedstawień teatru telewizji i radia (w całości lub we fragmentach); nagrania realizowane od końca lat 40. XX wieku do czasów obecnych. Kolekcja teatralna to obszerna, ogólnie dostępna baza online dokumentująca dorobek takich twórców jak m.in.: Aleksander Zelwerowicz, Aleksander Bardin, Zygmunt Hübner, Andrzej Wajda, Krystian Lupa, Jerzy Jarocki, Konrad Swinarski, Krzysztof Warlikowski. Szczególną wartością Kolekcji jest zbiór wszystkich spektakli Tadeusza Kantora, opublikowanych w 25-lecie jego śmierci i 100-lecie urodzin.

NInA jest też prekursorem udostępniania muzyki najwybitniejszych kompozytorów XX i XXI wieku. Pierwszą, innowacyjną kolekcją byli Trzej Kompozytorzy, kompleksowy zasób online, umożliwiający słuchanie wszystkich utworów Witolda Lutosławskiego, Henryka Mikołaja Góreckiego

i Krzysztofa Pendereckiego. Jeszcze nigdy w światowym internecie użytkownicy nie mieli możliwości zapoznania się z dorobkiem tych twórców w jednym miejscu, całkowicie legalnie i bezpłatnie. Kolekcja została udostępniona w 2013 roku – w 100. rocznicę urodzin Witolda Lutosławskiego i 80. – Henryka Mikołaja Góreckiego i Krzysztofa Pendereckiego. W ramach kolekcji użytkownik ma dostęp do 300 nagrań utworów skomponowanych od 1924 roku po czasy obecne. Towarzyszy im 950 artykułów w polskiej i angielskiej wersji językowej – opisów kompozycji, materiałów ikonograficznych i filmowych, dostarczających informacji na temat życia i twórczości artystów. Wiele utworów wzbogacono o konteksty, na które składają się wypowiedzi samych kompozytorów i głosy krytyków, pochodzące m.in. z archiwalnych wydań „Ruchu Muzycznego” czy książek programowych Warszawskiej Jesieni.

W ślad za tym projektem, w latach 2014-2015 udostępniliśmy utwory wciąż nierozpoznawalnego w szerokiej świadomości Polaków Andrzeja Panufnika, a także zmarłego w 2013 roku Wojciecha Kilara. Łącznie w kolekcjach muzycznych opublikowanych zostało kilkaset utworów muzycznych, profesjonalnych opisów oraz treści kontekstowych – filmów dokumentalnych, komentarzy. Do kolekcji wciąż dodawane są nowe materiały. Wszystkie kolekcje dostępne są pod adresem: <http://ninateka.pl/strona/kolekcje>.

W 2013 roku Narodowy Instytut Audiowizualny został jedną z pierwszych instytucji kultury w Polsce, która zaprezentowała wystawę na portalu Google Cultural Institute. Interaktywna ekspozycja „Penderecki Reloaded”, przygotowana w 80. rocznicę urodzin Krzysztofa Pendereckiego, prezentuje historyczne wydarzenie, jakim było artystyczne spotkanie polskiego kompozytora, Jonny’ego Greenwooda i Aphex Twina – gości Europejskiego Kongresu Kultury, zorganizowanego przez NInA we wrześniu 2011. Obaj artyści, na co dzień kojarzeni z muzyką elektroniczną i rockową, zremiksowali utwory Pendereckiego sprzed pięćdziesięciu lat – „Polymorphię” oraz „Tren – Ofiarom Hiroszimy”. Na koncerty do Wrocławia przyjechało wtedy kilka tysięcy fanów z całego świata. Wirtualna wystawa NInA zawiera materiały wideo, fotografie i cytaty z wypowiedzi artystów. Kolejnym sukcesem było pierwsze w historii Google Cultural Institute opublikowanie pełnego zapisu spektaklu. W 2015 roku NInA dokonała tego, umożliwiając miłośnikom teatru na całym świecie obejrzenie spektaklu „(A)pollonia” w reżyserii Krzysztofa Warlikowskiego.

NInA jest autorem innowacyjnego projektu edukacyjnego Muzykoteka Szkolna – portalu, który pozwala odkrywać świat dźwięków poprzez twórczą zabawę i eksperymenty. Zawiera on lekcje nut od podstaw, gry muzyczne dla najmłodszych, wywiady, opisy i prezentacje instrumentów, scenariusze lekcji szkolnych oraz interaktywny Kanon Muzykoteki, który dostarcza podstawowej wiedzy o najważniejszych utworach muzyki klasycznej. Przyjazna i nowoczesna strona zapewnia łatwą nawigację i dostarcza nowych, inspirujących treści, stając się w ten sposób czymś więcej niż e-podręcznikiem. To platforma wymiany doświadczeń i codziennego kontaktu z muzyką. Synchroniczne z działaniami online są regularne warsztaty Muzykoteki Szkolnej, organizowane w siedzibie NInA. Przeznaczone są dla odbiorców w różnym wieku, także dla najmłodszych dzieci, które dopiero poznają świat dźwięków. Postrzegamy edukację artystyczną jako istotną część szerokiej misji edukacji medialnej i kulturowej. W tym kontekście muzyka nie jest odizolowaną sferą przynależącą do kultury elitarnej, ale organiczną częścią historii i współczesności kultury audiowizualnej. Dlatego w Muzykotece Szkolnej równie ważne jak zapoznavanie młodych odbiorców z dziedzictwem muzyki europejskiej jest obudzenie w nich pasji melomanów, dostrzeżenie roli muzyki w różnych dziedzinach życia społecznego i codziennego.

Szczególnym projektem był realizowany w 2013 roku Muzobus. Powstał, aby rozpowszechnić wśród pedagogów zajmujących się edukacją muzyczną wiedzę o nowoczesnych narzędziach i technologiach, które mogą być wykorzystywane w nauczaniu muzyki w twórczy, inspirujący sposób. Muzyczna podróż objęła 24 miasta w całej Polsce. Specjalnie przygotowany bus stał się centrum szkoleń i warsztatów. Ich uczestnicy mieli okazję stworzyć autorskie utwory skomponowane z dźwięków zebranych i zarejestrowanych w ich miejscowościach. W oparciu o te minatury Piotr „Emade” Wałęwski wyprodukował własne kompozycje; w ten sposób powstała niepowtarzalna mapa dźwiękowa kraju. Ambasadorami projektu byli: Urszula Dudziak, Artur Rojek, Dorota Miśkiewicz, Kasia Stankiewicz oraz Paula i Karol.

Powołany do życia w 2009 roku Dwutygodnik.com w krótkim czasie stał się jednym z najbardziej opiniotwórczych mediów kulturalnych w Polsce. Jest to wydawany przez NInA bezpłatny magazyn online „born digital”, który łączy najlepsze tradycje polskich czasopism literackich z nowoczesnym dziennikarstwem internetowym. W każdym numerze ukazuje się około trzydziestu nowych materiałów – zarówno recenzje dzieł sztuki i wydarzeń kulturalnych, jak i wywiady, eseje i fe-

lietony zawierające szerszą, zdystansowaną refleksję. Dwutygodnik.com świadomie łączy najlepsze tradycje polskich periodyków z technologią i nowoczesnym designem. Dzięki przejrzystej formule i bezpłatnemu dostępowi do treści czytelnik ma możliwość obcowania z kulturą w sposób prosty i regularny. Artykuły przystosowane są do potrzeb osób niedowidzących. Dwutygodnik.com skupia autorów różnych pokoleń, formacji i dziedzin. Umożliwia debiuty, publikując zarazem głosy najważniejszych intelektualistów polskich.

Prowadzony przez Instytut internetowy Polski Słownik Biograficzny to powszechna, multimedialna encyklopedia na temat Polaków oraz działających w Polsce obcokrajowców. Punktem wyjścia projektu jest wielotomowy Polski Słownik Biograficzny wydawany od 1935 roku przez Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk i Polską Akademię Umiejętności. Do dziś ukazało się blisko 50 tomów, które opisują blisko 30 tysięcy postaci. Zasoby iPSB stale rosną. Do końca 2017 roku planowane jest udostępnienie w nim około 25 tysięcy biogramów. Rośnie także liczba jego użytkowników, którzy mogą dzielić się treściami słownika, dodawać merytoryczne komentarze, w niektórych przypadkach stanowiące istotny wkład dla historyków i pozwalające na uzupełnianie biogramów. Rozpoczęliśmy prace nad wdrożeniem kolejnego elementu serwisu, jakim jest Biblioteka. To fundament do rozwinięcia iPSB w pierwszy Polski Portal Biograficzny.

1.4 Edukacja i Ninateka edu

Innowacyjność i kompleksowe ujęcie audiowizualności w działaniach NInA przejawia się także w konsekwentnie realizowanym programie edukacji medialnej. Obejmuje on wiele wątków kultury audiowizualnej, ale kładzie nacisk na aspekt praktyczny – korzystanie z nowych technologii, rozumienie jak działają, czym są współcześnie środki przekazu, jak można inspirować się dziedzictwem w działaniach samokształceniowych oraz edukacyjnych w szkole. Dzięki takiemu profilowi programu edukacyjnego NInA wypełnia on lukę i wychodzi naprzeciw potrzebom nowoczesnego społeczeństwa informacyjnego.

Sercem Narodowego Instytutu Audiowizualnego jest jego archiwum audiowizualne, ale ponieważ we współczesnym świecie treść pozbawiona kontekstu nie istnieje, postrzegamy misję NInA w zakresie edukacji i badań w tworzeniu pomostu między przeszłością, współczesnością i przy-

szłością, tj. w uczeniu korzystania z archiwów, pokazywaniu ich roli we współczesnym świecie, w rozumieniu nowych mediów i mediów audiowizualnych, a także w śledzeniu kodów kulturowych i ich współczesnych cyfrowych przekształceń. NInA opowiada, bada i uczy kultury audiowizualnej w jej własnym języku – popularyzuje ją i zachęca do krytycznego namysłu. Instytut w ramach programu edukacyjnego prezentuje zjawiska powstałe na przecięciu kultury, rozwoju technologii oraz budowania archiwów, które nie są zamkniętymi zbiorami, ale żywymi kolekcjami treści. Zachęcamy odbiorców do przyjrzenia się własnym, prywatnym archiwom, organizujemy zbiórki domowych materiałów VHS, które digitalizujemy, promujemy także korzystanie z legalnych źródeł archiwalnych oraz działania twórcze z ich wykorzystaniem, takie jak remiks, montaż materiałów audio i wideo. Program edukacyjny NInA cieszy się powodzeniem zarówno wśród przedstawicieli pokolenia „born digital”, jak i specjalistów, a także użytkowników o niskich kompetencjach cyfrowych.

Z myślą o pierwszej grupie realizowany jest program szkolny dopasowany do podstawy programowej na kolejnych poziomach nauczania w systemie powszechnym: od nauczania przedszkolnego przez szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne. Treści i zakres tematyczny programu są oparte na obowiązującej podstawie programowej (Rozporządzenie z dnia 23 grudnia 2008 roku), wymogach egzaminacyjnych sformułowanych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną, a także głosach doświadczonych nauczycieli praktyków zasiadających w Nauczycielskim Komitecie Doradczym NInA i psychologów rozwojowych. Instytut eksploruje formułę aktywnego angażowania odbiorców poprzez warsztaty, prezentacje, „storytelling” czy pracę własną. Flagowym programem dla najmłodszych w NInA jest Akademia Dzieci – cykl warsztatów prowadzonych w formule uniwersytetu dzieci, opowiadających o filmie, archiwach, internecie w sposób dla nich zrozumiały. Młodzi ludzie biorący udział w warsztatach traktowani są jak aktywni partnerzy, wnoszący do opowieści o cyfrowym świecie swoje doświadczenia, emocje i marzenia. Ponadto co roku latem i zimą organizowane są dla dzieci dwutygodniowe warsztaty plastyczne, dla których punktem wyjścia są archiwa NInA. Starsza młodzież korzysta w Instytucie z warsztatów i wykładów w ramach projektu Czytaj Kulturę!. Tematem programu jest szukanie powiązań między cyfrowym życiem młodych ludzi a kodami kulturowymi obecnymi w analizowanych dziełach audiowizualnych. Cykl ma formę prezentacji łączonych z warsztatami, które odbywają się w sali kinowej Instytutu. Regularnie organizowane są też specjalne pokazy klasyki polskiego filmu dla szkół. Spotkaniom towarzyszy dyskusja prowadzona przez samych twórców lub filmoznawców.

U podłoża programu edukacyjnego NInA leży przeświadczenie o konieczności budowania kompetencji do świadomego obcowania z kulturą audiowizualną, a więc również z kulturą medialną i jej zjawiskami, poprzez działania dopasowane do wiedzy, doświadczenia oraz możliwości poznawczych odbiorców. Program edukacji medialnej i informacyjnej realizowany w NInA nie jest więc dodatkiem do innych obszarów działalności, ale kluczowym obszarem rozwijania kompetencji rozumienia i korzystania z nowych mediów, również u tych użytkowników, u których wyjściowo są one niewielkie. Dotyczy to zwłaszcza seniorów, dla których w NInA ma wiele propozycji: kursy komputerowe, pokazy kinowe, wolontariat międzygeneracyjny i akcje sąsiedzkie.

Niezwykle istotną grupą odbiorców programów edukacyjnych NInA są specjaliści. Od początku powstania Instytutu w 2009 r. biorą udział w crossmedialnych szkoleniach podnoszących ich wiedzę z zakresu prawa autorskiego, digitalizacji i cyfryzacji materiałów audiowizualnych oraz archiwizacji egzemplarzy cyfrowych. Program edukacji medialnej i informacyjnej prowadzony w Narodowym Instytucie Audiowizualnym zakłada wyznaczenie standardów kompetencji medialnych w Polsce. W latach 2011-2015 Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wyznaczyło Narodowemu Instytutowi Audiowizualnemu rolę Centrum Kompetencji ds. digitalizacji audiowizualnej w zakresie Wieloletniego Programu Rządowego KULTURA+. Celem NInA jako Centrum Kompetencji było przede wszystkim promowanie dobrych praktyk w zakresie digitalizacji audiowizualnej oraz edukacja w tej sferze. Służyły temu autorskie seminaria audiowizualne – spotkania i lekcje mistrzowskie z ekspertami w danej dziedzinie, połączone z prezentacją najlepszych praktyk instytucjonalnych z Polski i zagranicy. Dla nauczycieli i edukatorów NInA prowadzi szkolenia, m.in. w ramach Pracowni 2.0, projektu pokazującego, jak wykorzystać technologie i nowe media w rzeczywistości kształcenia instytucjonalnego. Przybliżenie narzędziowej strony takiego kształcenia idzie w parze z refleksją metodologiczną. W ciągu czterech lat organizowania Pracowni 2.0 wokół NInA powstała społeczność nauczycieli gotowych dzielić się z innymi użytkownikami swoją wiedzą. Skupiamy także twórców produkcji telewizyjnych i filmowych. Choć nowe media stwarzają innowacyjne formy wyrazu, kultura audiowizualna nie istnieje bez klasycznych podstaw rzemiosła. Co roku w programie festiwalu NInA: Wersja Beta (wcześniej: Kultura 2.0) obecna jest ścieżka branżowa, przyciągająca wielu specjalistów, twórców i badaczy kultury audiowizualnej, szukających inspiracji i wiarygodnej marki.

Innowacyjność aktywności edukacyjno-badawczej NInA związana jest z przenikaniem się działań w siedzibie z programem online. Program edukacyjny istnieje w synergii z programem całościowym. Sercem działań edukacyjnych NInA online jest Ninateka edu – część Ninateki skierowana do uczniów i nauczycieli. W tej internetowej bibliotece treści audiowizualnych znajdują się filmy, dokumenty, reportaże, materiały publicystyczne, opery, bajki, animacje, słuchowiska, które są źródłem inspiracji dla nauczycieli prowadzących lekcje na różnych poziomach nauczania: od przedszkoli po szkoły licealne. Realizacja programu sprzyja idei kultury dostępnej, zakłada bowiem bezpłatność i powszechność użytkowania.

1.5 Projekty artystyczne i działania w nowej siedzibie

W ciągu dziesięcioletniej działalności NInA był inicjatorem wielu znaczących wydarzeń artystycznych, które zwróciły uwagę szerokiej opinii publicznej na twórców polskiej kultury audiowizualnej widzianych w nowym świetle. Instytut, przez pierwsze dziewięć lat działalności funkcjonujący bez siedziby i zaplecza widowiskowo-koncertowego, organizował festiwale muzyczne, audiowizualne, zamawiał nowe kompozycje, brał udział w najważniejszych produkcjach filmowych, promował polską animację.

Pierwszym wydarzeniem, inaugurującym działalność powołanego w 2005 roku Polskiego Wydawnictwa Audiowizualnego, był koncert poświęcony twórczości Krzysztofa Komedy. 28 lutego 2006 roku w Sali Kongresowej w Warszawie w hołdzie wybitnemu twórcy muzyki filmowej i osobowości polskiego jazzu wystąpili Tomasz Stańko oraz Jimmy Scott z zespołem Jazz Expression. Kolejne postaci, na które zwróciliśmy uwagę, to współcześni polscy kompozytorzy – Paweł Szymański oraz młodszy o pokolenie Paweł Mykietyn. Temu pierwszemu poświęciliśmy festiwal, na który złożyły się koncerty w wykonaniu najlepszych orkiestr – Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia oraz Orkiestry Kameralnej Miasta Tychy AUKSO – i muzyków, m.in. Andrzeja Bauera, Urszuli Kryger czy Macieja Grzybowskiego. Wszystkie zostały zarejestrowane audiowizualnie i udostępnione w postaci kilkupłytkowego monograficznego albumu DVD. Z kolei twórczość Pawła Mykietyna, obecnie jednego z najbardziej uznanych kompozytorów średniego pokolenia (nagrodzonego m.in. Koryfeuszem w kategorii „Osobowość roku”), została przez NInA przedstawiona w postaci wydawnictwa „Speechless Song” oraz zamówionych nowych utworów („Pasji według

św. Marka” na głos recytujący, sopran, chór i orkiestrę kameralną, „III Symfonii” – utworu otwierającego Krajowy Program Kulturalny Polskiej Prezydencji w Radzie EU, „Wax Music” – kompozycji łączącej brzmienie analogowych nośników z cyfrowym komunikatem), których pierwsze wykonania zostały zarejestrowane.

Niezwykłe zasługi w szerzeniu refleksji na temat współczesnej polskiej muzyki oraz w popularyzacji twórczości nieznanych szerokiej publiczności, a wybitnych, cenionych na całym świecie kompozytorów, miał zmarły w 2012 Andrzej Chłopecki. Ten wybitny muzykolog, krytyk i pisarz, członek rady programowej PWA/NIInA w latach 2005-2012, odcisnął pozytywne piętno na polityce programowej Instytutu, której jednym z filarów jest rejestracja, promocja i popularyzacja współczesnej polskiej muzyki poważnej.

Przełomowymi projektami w zakresie udostępniania muzyki współczesnej i pokazywania jej w nowym świetle, ciekawymi także dla odbiorcy młodszego, któremu bliższa jest estetyka muzyki popularnej, był projekt Penderecki Reloaded – jedno z najważniejszych wydarzeń Europejskiego Kongresu Kultury we Wrocławiu i Krajowego Programu Kulturalnego Polskiej Prezydencji w UE. W ogromnej przestrzeni Hali Stulecia zabrzmiały światowe prawykonania kompozycji: „Threnody for the Victims of Hiroshima remix” Aphexa Twin’a oraz „Polymorphia Reloaded” i „48 Responses to Polymorphia” Jonny’ego Greenwooda. Koncert zaowocował wydawnictwem „Krzysztof Penderecki / Jonny Greenwood”, który ukazał się w 2012 roku nakładem prestiżowej wytwórni Nonesuch Records. Płyta szybko znalazła się w pierwszej dziesiątce brytyjskiej listy bestsellerów w kategorii „klasyka” według klasyfikacji Official Specialist Classical Chart. Niespełna dwa tygodnie po wydaniu albumu, 22 marca 2012 roku, artyści wystąpili wspólnie w Barbican Hall, a 5 lipca tego samego roku na Open’er Festival w Gdyni.

Projekt jest wzorcowym przykładem przekraczania podziału na kulturę artystyczną i popularną. Pokazuje, jak audiowizualność i współlistnienie różnych kodów estetycznych łączy pokolenia, i że ostatecznym kryterium klasyfikacji w sztuce jest jej wartość, oryginalność oraz to, jak porusza odbiorcę, a nie sztucznie narzucone kryteria. Dlatego w kolejnych latach projekt Penderecki Reloaded był rozwijany. 29 listopada 2014 roku w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej odbył się wyjątkowy potrójny koncert. Złożyła się na niego światowa prapremiera „Response Lutosławski”,

utworu zamówionego przez NInA u Bryce'a Dessnera, lidera kultowej formacji The National. Drugą część wieczoru wypełniło wykonanie „Polymorphii” Krzysztofa Pendereckiego oraz odpowiedzi na nią – „48 Responses to Polymorphia” Jonny’ego Greenwooda. Koncert zwieńczyło niezwykle wykonanie „III Symfonii pieśni żalonych” Henryka Mikołaja Góreckiego przez charyzmatyczną wokalistkę Portishead Beth Gibbons. Narodową Orkiestrę Symfoniczną Polskiego Radia poprowadził sam maestro Penderecki. W cykl projektów łączących muzykę poważną z innymi językami artystycznymi wpisała się inscenizacja „Pasji według św. Łukasza” Pendereckiego w reżyserii Grzegorza Jarzyny. Znakomity polski reżyser przeniósł na nietypową scenę podkrakowskich Alvernia Studios najśłynniejszy utwór kompozytora, napisany w latach 1963-1965 z okazji 700-lecia katedry w Münster. Dwa premierowe pokazy odbyły się 31 marca i 1 kwietnia 2012 roku. Spektakl był ostatecznym zwieńczeniem Krajowego Programu Kulturalnego Polskiej Prezydencji w UE w 2011 roku.

Organizacji unikatowych wydarzeń artystycznych przez Instytut zawsze towarzyszyło ich rejestrowanie i budowanie w ten sposób archiwum polskiej kultury audiowizualnej. Dzięki efektywnej realizacji tej misji NInA, użytkownicy mogą w każdej chwili powrócić do historii polskiej kultury i najważniejszych artystycznych przeżyć. Niejednokrotnie realizowaliśmy także wydarzenia interdyscyplinarne, ujmujące audiowizualność zarówno w kontekście artystycznym, jak i technologicznym i kulturowo-społecznym. W 2007 roku w Łodzi odbył się festiwal Pętla Czasu, poświęcony multimedialnej twórczości Józefa Robakowskiego. W latach 2006-2013 cyklicznie organizowaliśmy festiwal-konferencję Kultura 2.0. Ten konsekwentnie realizowany projekt poruszał kompleksowo, w szerokiej perspektywie, zagadnienia związane z konwergencją mediów, dynamicznie rozwijającą się kulturą cyfrową i wyzwaniem, jakie stawia zarówno indywidualnemu użytkownikowi nowoczesnych technologii, jak i społeczeństwu. Kolejne edycje tego wydarzenia poruszały takie tematy jak: obywatelski charakter aktywności w sieci, nadmiar udostępnianych cyfrowo treści, przyszłość mediów, remiks zasobów analogowych przy użyciu dostępnych obecnie środków.

W 2015 roku, wraz z otwarciem nowego rozdziału w rozwoju instytucji, Kultura 2.0 przekształciła się w Festiwal NInA Wersja Beta – coroczny festiwal kultury audiowizualnej, składający się z trzech części: dyskursywnej, praktycznej i artystycznej. Wydarzenie to łączy wiele grup odbiorczych i oferuje program dla użytkowników o różnych zainteresowaniach i kompetencjach – od specjalistów po amatorów, dzieci i osoby mieszkające w sąsiedztwie NInA. Pierwsza edycja festi-

walu w odświeżonej formule odbyła się we wrześniu 2015 roku pod hasłem „Cyfrowe opowieści”. Program przybliżał nowe sposoby opowiadania historii, którymi twórcy audiowizualni, a częściowo wszyscy użytkownicy sieci, zaczęli dysponować wraz z rozwojem mediów cyfrowych. Jako pierwsza instytucja podjęliśmy temat cyfrowych opowieści, nowych narracji, webdocków, przyciągając światowej sławy ekspertów, twórców, publicystów i dziennikarzy, a co za tym idzie, inicjatywy i organizacje związane z nowymi mediami. Druga odsłona NInA Wersja Beta, w maju 2016, wszechstronnie prezentowała jeden z najważniejszych fenomenów kultury audiowizualnej ostatniej dekadzie – nową falę seriali autorskich. Wydarzenie wsparła jako partner, będąca liderem na światowym rynku, stacja telewizyjna HBO.

Planowane przyszłe edycje festiwalu mają uczynić z niego jedyne w Polsce wydarzenie poświęcone w całości oddolnej kulturze audiowizualnej (DIY), prezentujące takie zjawiska jak m.in. gry budowane przez samodzielnych deweloperów, niskobudżetowe filmy, muzyka rejestrowana w domowych studiach, niezależna krytyka funkcjonująca w sieciach społecznościowych. Festiwal ma szansę wpisać się w ten sposób w globalny trend DIY i wejść w dialog z tradycją polskiej kultury niezależnej i – co kluczowe dla instytucji, która chce kształtować nową kulturę audiowizualną – stworzyć przestrzeń inspiracji, rozwoju i prezentacji głosów artystów, będących przyszłością polskiej branży kreatywnej. W ten sposób odbiorca będzie miał możliwość wglądu w to, co najaktualniejsze, co jeszcze nieukształtowane, co dopiero nadejdzie w kulturze audiowizualnej.

Działalność programowa w otwartej 29 maja 2015 zmodernizowanej siedzibie NInA organicznie wyrasta z wieloletnich doświadczeń tworzenia wyjątkowych wydarzeń, które audiowizualność definiują szeroko. Takie podejście umocniło pozycję Instytutu jako kreatora i aktywnego uczestnika życia artystycznego kraju. Program stacjonarny, którego zamysłem było dopełnianie i przenikanie się z działalnością prowadzoną w internecie, powstaje w partnerstwach z licznymi organizacjami i instytucjami o charakterze kulturalnym, edukacyjnym i skierowany jest do odbiorców o różnych zainteresowaniach i oczekiwaniach. Uwzględnia zarówno najnowsze zjawiska i poszukiwania młodych twórców, jak i kanon polskiej kultury audiowizualnej. Stały repertuar NInA jest eklektyczny – obejmuje koncerty, pokazy filmowe, przeglądy, wydarzenia specjalne, konferencje, współpracę z festiwalami.

Siedziba Instytutu sprzyja realizacji różnorodnego programu. W kilku częściach budynku mogą dziać się różne wydarzenia jednocześnie. Działalność NInA to przyjazna ogólnodostępna przestrzeń, w której poza projekcjami kina letniego odbywają się koncerty plenerowe, działania artystyczne i akcje sąsiedzkie. Wyposażona w system Dolby Atmos sala pozwala nie tylko na organizowanie pokazów filmowych, ale prezentowanie rejestracji koncertów i twórczości operowej w najwyższej jakości. Pracownie digitalizacji oferują możliwość pracy na formatach, które nigdzie indziej w Polsce nie mogą zostać poddane rekonstrukcji. Sale warsztatowe udostępniane są także wartościowym projektem organizowanym przez partnerów NInA (szkoły, placówki akademickie, organizacje pozarządowe, inicjatywy oddolne). Budynek przy ul. Wałbrzyskiej 3/5 to otwarte, żywe miejsce, oferujące bogaty program wydarzeń kulturalnych. Dzięki modernizacji siedziby, nowa NInA jest jedynym w Polsce centrum wielodyscyplinarnych działań, których wspólnym mianownikiem jest audiowizualność, miejscem spotkań twórców kultury audiowizualnej z odbiorcami – uzyskują oni nie tylko możliwość kreatywnego korzystania z naszych zasobów, ale są także zapraszani do współpracy.

W siedzibie NInA – w sali wielofunkcyjnej i w plenerze – regularnie odbywają się koncerty polskich artystów reprezentujących różne gatunki muzyczne. Występy te są rejestrowane i zasilają zbiory archiwum Instytutu oraz portalu Ninateka.pl. W nowej siedzibie NInA występowali jazzmani (Artur Majewski, Marcin Masecki), kameraliści (Jakub Kapsa, Stefan Wesołowski), producenci muzyki elektronicznej (Piotr Kaliński, Marcin Dymiter), rockmani (Komety, The Stubs), a także wykonawcy z kręgów muzyki tradycyjnej (Żywizna). W ramach cyklu „NInA na ucho” swoje premiery miały albumy Kuby Ziołka, Wacława Zimpla, Karoliny Rec czy Kristen. W Instytucie odbyło się również premierowe wykonanie przez Orkiestrę AUKSO utworu „NANINANA” – kompozycji napisanej na zamówienie NInA przez Aleksandra Nowaka. W 2017 roku w ramach obchodów Roku Awangardy cyklicznie odbywają się wydarzenia prezentujące twórczość wybitnych polskich eksperymentatorów (m.in. Huberta Zemlera i Zdzisława Piernika). Instytut wychodzi też naprzeciw zainteresowaniom filmowym swoich użytkowników. Regularnie organizujemy cieszące się dużym zainteresowaniem projekcje – związane z premierami koprodukcji NInA, współpracą z festiwalami filmowymi oraz z autorskimi cyklami tematycznymi, takimi jak „Martin Scorsese przedstawia: arcydzieła polskiego kina”, „Z kamerą wśród oper” (przeгляд rejestracji oper), „Polski Szekspir współczesny” (przeгляд rejestracji teatralnych) czy „Wtedy–teraz. Polska Szkoła Dokumentu”. W Instytucie odbywają się także pokazy animacji dla dzieci, aktywnie działa też wolontariat, który prowadzi

dyskusyjny klub filmowy. Ponadto NInA organizuje monograficzne wydarzenia specjalne poświęcone wybitnym twórcom polskiego kina. W roku 2016 byli to Krzysztof Kieślowski, Andrzej Wajda i Jerzy Skolimowski. Prezentacjom ich twórczości towarzyszyły spotkania ze środowiskiem twórczym, a także działania online w Ninatece, przybliżające ich dorobek użytkownikom sieci.

25 lutego 2017, na kilka dni przed zapowiedzianym przez MKiDN terminem połączenia z Filmoteką Narodową, odbył się Finał NInA – multidyscyplinarne wydarzenie podsumowujące nie tylko 12 lat historii Instytutu, ale także szczególną dekadę w kulturze audiowizualnej, naznaczoną gwałtowną ewolucją serwisów społecznościowych, technologii mobilnych oraz cyfrowych platform dystrybucji treści. Program wydarzenia odzwierciedlał specyfikę NInA – współtworzyło go kilkudziesięciu twórców polskiej kultury audiowizualnej z różnych jej obszarów: od filmu (m.in. Małgorzata Szumowska, Agnieszka Holland, Paweł Łoziński) przez muzykę (m.in. Paweł Mykietyn, Paweł Szymański, Marcin Masecki, Wojciech Waglewski) po refleksję kulturoznawczą (m.in. Zygmunt Bauman, Alek Tarkowski). Wspólnie stworzyli oni eksperyment formalny w postaci eseju audiowizualnego, który był realizowany na żywo w specjalnie zaaranżowanym studiu telewizyjnym i transmitowany jednocześnie do sali kinowej, do kina plenerowego i do internetu (a ostatecznie został opublikowany w formie interaktywnej mozaiki na stronie nina.gov.pl). Finałowi towarzyszyła również książka Dwutygodnik.com podsumowująca najważniejsze zjawiska i przemiany w kulturze cyfrowej: wirtualną rzeczywistość, elektroniczną literaturę, zjawisko slow web; stare technologie, które się nie udały; algorytmy, które piszą książki; postinternet i kwestie prywatności w sieci.

1.6 Produkcje i koprodukcje

Jednym z zasadniczych obszarów działalności Narodowego Instytutu Audiowizualnego od początku jego istnienia są produkcje własne oraz współpraca z najważniejszymi podmiotami rynku filmowego i telewizyjnego. To działanie strategiczne, związane z misją zachowania dziedzictwa, utrwalania najnowszych, ważnych i oryginalnych zjawisk artystycznych, o których pamięć, dzięki technologii, może zostać przekazana kolejnym pokoleniom. Wspieramy nie tylko produkcje filmowe, ale także muzyczne i teatralne, służące przybliżaniu dziedzictwa kulturowego oraz promocji nowych zjawisk, nieznanym szerszemu gronu odbiorców. Rola NInA nie ogranicza się do produkcji czy współfinansowania danego materiału. Instytut jest często inicjatorem powstania dzieła, za-

wsze dbamy o to, aby je wielokanałowo udostępnić – w postaci emisji radiowej czy telewizyjnej, wydawnictw, obecności na festiwalach, umieszczenia w sieci. Dokumentujemy wartościowe artystycznie zjawiska polskiej kultury, m.in. spektakle operowe i teatralne, koncerty, debaty, relacje z wystaw i festiwali. NInA koprodukuje także reportaże oraz filmy dokumentalne o ważnych postaciach i zjawiskach polskiego życia artystycznego, filmy animowane i kompozycje muzyczne. Wspiera również wartościowe programy z zakresu publicystyki kulturalnej. W tym celu od roku 2012 stale współpracujemy z Polskim Radiem i Telewizją Polską, a także innymi instytucjami, realizującymi projekty o szczególnym znaczeniu dla polskiej i europejskiej kultury.

NInA był producentem i koproducentem wielu nagradzanych dokumentów. 27 lipca 2012 roku premierę miał wyjątkowy filmowy portret Danuty Szaflarskiej, prezentujący w 97 minut (dokładnie tyle, ile lat miała główna bohaterka w momencie realizacji zdjęć) życie wybitnej aktorki. Trzy lata później ukazało się specjalne, jubileuszowe wydanie płyty DVD, wzbogacone o trzy minuty filmu, dokręcone przez twórców – Dorotę Kędzierzawską i Artura Reinharta – specjalnie na okoliczność 100. urodzin Szaflarskiej. Do innych głośnych produkcji NInA należą: „Dziennik z podróży” w reżyserii Piotra Stasika (pokaz warsztatu i drogi twórczej Tadeusza Rolke), nagrodzony na festiwalu w Locarno film Zuzanny Solakiewicz „15 stron świata”, oddający hołd innowacyjnym działaniom Eugeniusza Rudnika, twórcy Studia Eksperymentalnego Polskiego Radia, a także film „Joanna” w reżyserii Anety Kopacz, nominowany do Oscara w 2015 roku w kategorii „Najlepszy krótkometrażowy film dokumentalny”. „Joanna” otrzymała wiele wyróżnień na festiwalach na całym świecie, m.in. nagrodę dla najlepszego pełnometrażowego filmu dokumentalnego na Los Angeles Film Awards, Silver Eye w Jihlavie 2013, Nagrodę dla Najlepszego Filmu Dokumentalnego Grand Off oraz Nagrodę Jury Młodzieżowego na festiwalu w Lipsku 2013. Autorem zdjęć do filmu jest Łukasz Żal, a muzykę skomponował laureat Oscara Jan A.P. Kaczmarek. Specjalnością NInA są produkcje łączące świat filmu i muzyki. Należy do nich m.in. wyjątkowy dokument „Nowa Warszawa” w reżyserii Bartka Konopki, inspirowany płytą Stanisławy Celińskiej, na której reinterpretuje ona znane piosenki o Warszawie i układa z nich osobistą opowieść o tym mieście.

Szczególnie ważne są zbiory NInA dotyczące twórczości audialnej. Instytut w ciągu dekady zarejestrował i wydał wiele kluczowych dla polskiej kultury koncertów. Współprodukowaliśmy też liczne audycje radiowe – słuchowiska, powieści czytane i audycje publicystyczne.

Do najważniejszych produkcji muzycznych NInA należy zaliczyć m.in. rejestracje festiwalu muzyki Pawła Szymańskiego, „Penderecki Reloaded” oraz koncertu Lutosławski/Górecki/Penderecki, „Pasji” Pendereckiego w reżyserii Grzegorza Jarzyny, a także liczne koncerty zarejestrowane we współpracy z renomowanymi festiwalami muzycznymi, m.in.: Sacrum Profanum, Warszawską Jesienią, Warsaw Summer Jazz Days, Festiwalem Kultury Żydowskiej, Festiwalem Poznań Baroque. Ponadto w archiwum NInA znajdują się koncerty z Konkursu Skrzypcowego im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu i wiele rejestracji koncertów muzyki alternatywnej, zrealizowane w ramach współpracy z TVP (cykl „Made in Polska”) i Polskim Radiem (cykl „Ministerstwo Dźwięku”). Szczególnym osiągnięciem Instytutu na polu nowoczesnej rejestracji muzyki są dwa projekty zrealizowane w technologii dźwięku wielokanałowego – Dolby Atmos. W 2015 i 2016, w ramach obchodów 1050-lecia Chrztu Polski, dokonaliśmy zapisu premierowego wykonania ostatniego utworu Henryka Mikołaja Góreckiego „Sanctus Adalbertus” oraz „Pasji św. Łukasza” pod dyktando Krzysztofa Pendereckiego – w 50-lecie premiery tego utworu – podczas XV Wielkanocnego Festiwalu Ludwiga van Beethovena.

Instytut bierze udział we współkreowaniu najważniejszych tytułów fabularnych ostatnich lat. NInA jest koproducentem m.in. „Ziarna prawdy” Borysa Lankosza, „Hiszpanki” Łukasza Barczyka, „Jestem mordercą” Macieja Pieprzycy, a także „Powidoków” – ostatniego filmu Andrzeja Wajdy. Takie koprodukcje NInA jak „Artyści” duetu Strzepka/Demirski, „Wołyń” Wojciecha Smarzowskiego czy nagrodzony Srebrnym Niedźwiedziem na Berlinale „Pokot” Agnieszki Holland były jednymi z najszerzej dyskutowanych polskich produkcji ostatnich miesięcy. Z okazji jubileuszu 100. urodzin Tadeusza Kantora Instytut, we współpracy z Polskim Instytutem Sztuki Filmowej oraz Miastem Kraków, rozpoczął realizację filmu fabularnego „Kantor” o tym wybitnym reformatorze europejskiego teatru XX wieku. Reżyserem obrazu jest Jan Hryniak, w roli tytułowej występuje Borys Szyc.

Równie ważną jak film gałęzią koprodukcji NInA są spektakle. To właśnie teatr – najbardziej efemeryczna ze sztuk – jest najczęściej oglądaną dziedziną w Ninatece. W ciągu dekady zarejestrowaliśmy wiele spektakli – we współpracy z teatrami oraz telewizją publiczną, m.in. „(A)pollonię”, „Burzę” i „Kruma” Krzysztofa Warlikowskiego, „Wymazywanie” Krystiana Lupy, „H.” Jana Klaty, „2007: Macbeth” Grzegorza Jarzyny, spektakl „Karski” Magdaleny Łazarkiewicz, „Brancz” w reżyserii Juliusza Machulskiego, „Rewizor” Jerzego Stuhra, „Skutki uboczne” Leszka Dawida czy ostatni

spektakl Marcina Wrony „Ich czworo”. Ponadto w ramach Kolekcji Teatralnej Ninateki udostępnione są archiwalne spektakle tworzące powojenną historię polskiego teatru, m.in.: wszystkie spektakle Tadeusza Kantora, twórczość Kazimierza Dejmka, Jerzego Grzegorzewskiego, Jerzego Jarockiego czy Adama Hanuszkiewicza. Stworzyliśmy jedyne miejsce w polskim internecie, gdzie można legalnie obejrzeć te zdigitalizowane arcydzieła.

Od początku działalności NInA był instytucją promującą polską animację – zarówno jej cenione na całym świecie dziedzictwo, jak i twórczość najnowszą. W 2008 roku koordynowaliśmy obchody jubileuszu 60-lecia polskiej animacji i właśnie w tym roku, z inicjatywy NInA, powstał Międzynarodowy Festiwal Filmów Animowanych „Animator”, który obecnie jest jednym z najważniejszych wydarzeń tego typu w Europie. Stworzyło to wyjątkową możliwość nawiązania długofalowej współpracy z całym środowiskiem i stałe wsparcie tej gałęzi twórczości filmowej. Nieustanną popularnością cieszą się wydawane przez nas Antologie Polskiej Animacji, retroanimacje publikowane w Ninatece, a także koprodukcje popularnych seriali – „Parauszek i przyjaciele”, „Agi Bagi”, „Baśnie i bajki polskie”. NInA wspiera czołowych polskich animatorów – zarówno popularyzując ich dorobek, jak i koprodukując ich nowe projekty.

1.7 Wydawnictwa

NInA wydaje wybitne, często trudno dostępne dzieła polskiej kultury audiowizualnej: muzykę, filmy, rejestracje spektakli teatralnych, operowych, koncerty, a także książki. W szerokiej świadomości odbiorców zaistnieliśmy jako wydawca niedostępnych dotychczas dzieł polskiego filmu dokumentalnego (seria Polska Szkoła Dokumentu) oraz animowanego (Antologia Polskiej Animacji). Do serii kinematograficznych wkrótce dołączyły wydawnictwa muzyczne (zarówno audiowizualne – np. DVD „Festiwal Muzyki Pawła Szymańskiego”, „Kronos Quartet: Kwartety Polskie”, jak i CD – m.in. z muzyką Stanisława Radwana czy Pawła Mykietyna) oraz teatralne (seria „Polski Szekspir współczesny”, prezentująca rejestracje takich spektakli, jak: „2007: Macbeth” Grzegorza Jarzyny czy „Burza” Krzysztofa Warlikowskiego, wydawnictwo „Teatr. Różewicz”, rejestracje oper w reżyserii Mariusza Trelińskiego: „Król Roger” i „Orfeusz i Eurydyka”). Z czasem rozszerzyliśmy działalność o wydawnictwa autorskie, przekraczające obowiązujące na rynku standardy.

NInA jest prekursorem, jeśli chodzi o wydawanie, przy użyciu najnowszych osiągnięć technologicznych, najwspanialszych dzieł polskiej muzyki. W 2011 roku ukazało się wydawnictwo „Made in Poland”. To unikatowe wydanie siedmiu utworów wybitnych polskich twórców muzyki współczesnej w interpretacjach czołówki światowych wykonawców. Na płytach w formacie DVD+Blu-ray+Blu-ray-3D znalazły się utwory Witolda Lutosławskiego, Kazimierza Serockiego, Krzysztofa Pendereckiego, Henryka Mikołaja Góreckiego, Pawła Szymańskiego, Pawła Mykietyna i Agaty Zubeł. Była to pierwsza na świecie płyta w technologii 3D z muzyką artystyczną. W styczniu 2014 roku ukazało się sześciopłytkowe wydawnictwo z niepublikowanymi do tej pory nagraniami przedstawiającymi twórczość Witolda Lutosławskiego w nowym, szerszym kontekście kulturowym i społecznym, przygotowane specjalnie na zakończenie obchodów Roku Witolda Lutosławskiego. Tomom: „historia”, „nowoczesność”, „znaczenia”, „codziennosc”, „symfonia” i „film” towarzyszą teksty polskich muzykologów młodego pokolenia.

Choć w ostatnich latach kontynuujemy działalność wydawniczą, jest ona coraz bardziej sprzężona z możliwościami udostępniania w internecie. Począwszy od DVD „Polska Szkoła Dokumentu: Marcin Koszałka”, przez kolejne tomy (Andrzej Titkow, Bogdan Dziworski), aż po wydany wspólnie z krakowską Cricoteką spektakl Tadeusza Kantora „Umarła klasa” czy dokument Doroty Kędzierzawskiej i Artura Reinharta „Inny świat” – większość wydawanych i współwydawanych przez NInA dzieł muzycznych i audiowizualnych istnieje w podwójnej formie: na nośniku i w sieci. Strategia ta zyskuje duże uznanie odbiorców – kolekcjonujących wydawnictwa płytowe, ale także oczekujących nieograniczonego w czasie i przestrzeni dostępu do treści.

Niszowe wytwórnie promujące polskich artystów muzycznych – takie jak LADO ABC (wśród współwydanych tytułów znalazły się m.in. „Polonezy” i „Mazurki” Marcina Maseckiego, „J.S. Bach: Partity klawesynowe” Małgorzaty Sarbak), ART2Music („Mamut” Bartosza Waglewskiego i Piotra Waglewskiego, „Dobry wieczór” Voo Voo) czy For Tune (pieśni wielkopostne „Stwórco łaskawy” Marii Pomianowskiej, „Inspired by Lutosławski. Grażyna Auguścik Orchestra”) nie miałyby szans na realizację swoich przedsięwzięć bez wsparcia NInA. Ich twórcy są regularnie nagradzani, a użytkownicy Ninateki mogą, często jako pierwsi, wysłuchać utworów w bezpłatnym dostępie. NInA wydał także głośne płyty z Polskim Radiem („Requiem ludowe” Adama Struga i Kwadrofonię, „1976: A Space Odyssey Zbigniew Wodecki with Mitch & Mitch Orchestra and Choir”), a także najważ-

niejszymi firmami na światowym rynku wydawniczym – Decca/Universal („15 Studies for Oberek” w wykonaniu Piotra Orzechowskiego – Pianohooligana).

Szczególnym rodzajem wydawnictw NInA są książki, które – choć opierają się na słowie, a nie na przekazie audiowizualnym – w znaczący sposób poszerzają pojmowanie misji NInA, dostarczając nowej wiedzy, świeżych kontekstów do analizy kultury transmedialnej, znaczenia archiwów oraz szeroko rozumianej współczesnej kultury artystycznej kraju. Od 2014 roku pod szyldem dwutygodnik.com ukazały się: „Alfabet nowej kultury” Mirosława Filiciaka i Alka Tarkowskiego, zbiór felietonów wybitnej historyczki sztuki Marii Poprzęckiej („Na oko”), wybór miniatur prozatorskich Macieja Sieńczyka („Wśród przyjaciół”), tom wywiadów Adama Pluszki z tłumaczami („Wte i wewte”) oraz przekrojowa publikacja poświęcona kulturze cyfrowej („Efekt ekranu”). Materiały te pochodzą z dwutygodnik.com, wskazując na ważną kulturotwórczą rolę tego magazynu. Ponadto w 2015 roku, we współpracy z wydawnictwem słowo/obraz terytoria, ukazał się „Leksykon archiwum afektywnego”. To zapis dwudziestu pięciu spotkań z materiałami wybranymi przez zaproszonych artystów i pisarzy, którzy pokazują, że archiwum jest żywą przestrzenią, gdzie przeszłość i przyszłość współistnieją i inspirują nieustanną debatę. Dzięki międzynarodowym kontaktom Instytut znalazł wydawcę książki w języku angielskim. Ukaże się ona nakładem prestiżowego brytyjskiego wydawnictwa Intellect latem 2017 roku.

1.8. Współpraca międzynarodowa

Nowe formaty kultury audiowizualnej oraz wiążące się z tym zmiany zachowań i przyzwyczajień publiczności są tematem międzynarodowej debaty o zmianie pojęcia uczestnictwa w kulturze i pojawiają się w wielu branżowych kontekstach, zarówno rynku audiowizualnego, jak edukacji medialnej i obywatelskiej. NInA uczestniczy w tej dyskusji na rozmaitych międzynarodowych forach, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom swoich odbiorców i wymieniając się doświadczeniami ze światowymi ekspertami.

W zakresie współpracy międzynarodowej łączymy siły z najważniejszymi instytucjami światowymi i europejskimi, działającymi w obszarze kultury audiowizualnej, archiwizacji, digitalizacji i udostępniania. Jesteśmy członkiem wielu sieci, a naszymi partnerami strategicznymi są instytucje

o znaczącym dorobku dla światowego dziedzictwa audiowizualnego.

1.8.1. Współpraca multilateralna

Od początku działalności NInA, zgodnie ze statutowymi zapisami, naszą ambicją jest konsekwentne angażowanie się w sieci eksperckie i projekty, mające na celu ochronę i innowacyjne udostępnianie polskiego cyfrowego dziedzictwa w krajowym, ale także międzynarodowym kontekście. Odbywa się to na wielu płaszczyznach – globalnej (FIAT/IFTA), europejskiej (Europeana, EUScreen) oraz regionalnej. Każdy z obszarów współpracy otwiera NInA na nowe inspiracje, wymianę doświadczeń i wspólne badanie trendów.

Od 2010 roku jesteśmy członkiem Światowej Federacji Archiwów Audiowizualnych i Telewizyjnych FIAT/IFTA. Daje to możliwość czerpania z najlepszych wzorców i wymiany doświadczeń w zakresie digitalizacji, archiwizacji, udostępniania i ponownego wykorzystywania materiałów audiowizualnych w międzynarodowym gronie eksperckim. Nasi reprezentanci uczestniczyli w konferencjach FIAT/IFTA w Turynie, Dublinie, Londynie, Dubaju, Amsterdamie i Wiedniu. W Londynie prezentowaliśmy autorski „know-how” NInA w zakresie współpracy koprodukcyjnej instytucji kultury o charakterze archiwum z nadawcami publicznymi. W 2014 roku zostaliśmy nominowani do nagrody „The Most Innovative Use of Archive”, najważniejszej branżowej nagrody na światową skalę. Po otwarciu nowej siedziby prezentowaliśmy NInA pod hasłem „Where Culture meets Archives. Institution for online and offline audiences”.

W 2016 roku to NInA była gospodarzem i współorganizatorem 40. jubileuszowej konferencji FIAT/IFTA w dniach 12-15.10.2016, w której udział wzięło ponad 200 ekspertów w zakresie digitalizacji, archiwizacji, nowych technologii i udostępniania z całego świata. Był to dowód uznania działań NInA jako wyjątkowej instytucji kultury – organizatora licznych wydarzeń i kongresów. Była to pierwsza konferencja tej organizacji odbywająca się w Europie Środkowo-Wschodniej. Jej hasło przewodnie brzmiało: „Rethink the Future of AV”. Wystąpili na niej liderzy branży nowych mediów i archiwów. Podczas konferencji odbyły się też wybory nowego zarządu. Podczas uroczystej gali w Teatrze Studio przyznano coroczne nagrody FIAT/IFTA Archive Achievement Awards.

Na płaszczyźnie europejskiej, poza zaangażowaniem w kooperacje projektowe (o których mowa w rozdziale 3), NInA skutecznie buduje swoją silną pozycję, aktywnie działając w sieciach, skupiających ekspertów związanych z ochroną i udostępnianiem cyfrowego dziedzictwa kulturowego. Po pozytywnie ocenionym przez Komisję Europejską, zakończonym w lutym 2016 projekcie EUscreenXL, mającym na celu powiększenie i promowanie audiowizualnych zbiorów na platformie europeana.eu oraz na portalu euscreen.eu, NInA dalej aktywnie działa w europejskiej sieci nadawców i badaczy mediów. Od marca 2016, w wyniku głosowania wszystkich członków konsorcjum, przedstawiciel NInA zasiada w zarządzie Fundacji EUscreen. Sieć EUscreen ma ponad dziesięcioletnie doświadczenie wspólnej pracy. Na tym większe uznanie zasługuje fakt, że po niespełna trzyletniej współpracy zaangażowanie i wkład Instytutu w rozwój EUscreen zostały docenione i zaowocowały wyborem do oficjalnych struktur zarządzających dalszym rozwojem sieci.

W ramach bezpośredniej współpracy z Siecią Europeana, od 2015 roku, przedstawiciel NInA (jako jedyny z Polski) uczestniczy w pracach międzynarodowych zespołów ekspertów, których zadaniem jest m.in. wypracowanie rekomendacji dla Europeany w zakresie ulepszenia komunikacji wewnątrz Sieci Europeana, skupiającej setki europejskich instytucji oraz usprawnienie agregacji i wykorzystania, również do celów edukacyjnych, zgromadzonych na platformie Europeana zbiorów audiowizualnych.

Doceniając bliską i owocną współpracę Instytutu z europejskimi partnerami, MKiDN powierzyło NInA realizację projektu informacyjnego „Tu Europeana”, mającego na celu upowszechnianie w Polsce wiedzy o zgromadzonych w Europeanie zasobach archiwalnych. Projekt został zrealizowany jesienią 2016 roku i obejmował m.in. działania warsztatowe w Lublinie i Poznaniu. Motywem przewodnim koordynowanych przez NInA działań jest ponowne wykorzystanie treści archiwalnych w edukacji i szeroko rozumianych przemysłach kreatywnych. Działanie, w znacznie rozszerzonej formule, ma być kontynuowane w 2017 roku w postaci serii działań warsztatowych we współpracy z PCSS, Muzeum Narodowym w Warszawie i NAC. Szczegółowy program został przesłany do MKiDN i czeka na decyzję dotyczącą dofinansowania.

Ze względu na położenie geograficzne trudno przecenić nasze członkostwo w Bałtyckiej Radzie Archiwów Audiowizualnych (BAAC), zrzeszającej podmioty publiczne (od 2010 roku także prywatne),

zainteresowane wymianą wiedzy eksperckiej w zakresie archiwizacji i udostępniania. Organizacja ta wspiera współpracę na szczeblu publicznym, prywatnym i międzysektorowym w zakresie pozyskiwania archiwów i ich wykorzystywania, po to, by poszerzać świadomość historyczną i kulturową regionu bałtyckiego i Skandynawii. NInA będzie organizatorem i gospodarzem konferencji w 2017 roku.

1.8.2. Współpraca bilateralna

Francuski Narodowy Instytut Audiowizualny (Ina), z którym od momentu powstania NInA utrzymuje ścisłą współpracę i bliskie relacje, jest naszym partnerem na wielu obszarach. Jako światowy lider w dziedzinie archiwizacji cyfrowej i wykorzystania zasobów audiowizualnych Ina stał się dla podobnych organizacji punktem odniesienia w zakresie innowacji technologicznych. Poza digitalizacją i archiwizacją Ina udostępnia swoje archiwa różnorodnymi kanałami, także internetowymi. Model funkcjonalny NInA opiera się na dobrych wzorcach strategii francuskiego instytutu, które dzięki licznym konsultacjom i szkoleniom przełożyliśmy na polski grunt, stając się dla Ina partnerem wspólnych działań i projektów (EUscreenXL, FIAT/IFTA, Music in Movement i inne). Bliską współpracę przypieczętowała nominacja Mathieu Galleta (w momencie powołania pełniącego funkcję prezesa Ina) do Rady Programowej NInA.

Naszym ważnym partnerem w dialogu o kierunkach rozwoju instytucji jest też holenderski instytut Sound and Vision, z którym od lat prowadzimy współpracę strategiczną. Jej efektami są liczne wspólne projekty i wymiana wiedzy eksperckiej. Jan Müller, dyrektor Instytutu i prezes Światowej Federacji Archiwów Audiowizualnych i Telewizyjnych FIAT/IFTA, jest członkiem Rady Programowej NInA, a pracownicy rozmaitych działów regularnie występują na organizowanych przez nas wydarzeniach i seminariach. Wspólnie realizujemy też projekty specjalne i duże projekty europejskie, jak np. wspomniany już EUscreenXL czy Music in Movement. W 2016 roku NInA został koordynatorem jednej z odsłon zapoczątkowanego przez Holenderski Instytut Sound & Vision cyklu RE:VIVE (<http://revivethis.org/>). Jej rezultatem jest zrealizowane przez Hatti Vatti, jednego z najgłośniejszych obecnie twórców muzyki elektronicznej w Polsce, nowe nagranie muzyczne bazujące na materiałach z archiwum NInA. Celem projektu jest pokazanie mocy archiwów jako źródła inspiracji dla nowych twórców kultury.

Tym, co wyróżnia Instytut Sound and Vision spośród innych siostrzanych instytucji archiwalnych odpowiedzialnych za upowszechnianie dziedzictwa audiowizualnego jest – obok niezwykle prężnego Działu Edukacji i Badań ukierunkowanego na kreację i archiwizację innowacyjnych, interaktywnych projektów audiowizualnych i gier – cieszące się ogromną popularnością muzeum mediów. Otwierając dla publiczności zmodernizowany budynek A, NInA również postawił na dynamiczny program, angażujący różne grupy odbiorców. Eksperti z Sound and Vision regularnie dzielą się swoimi doświadczeniami i dobrymi praktykami podczas wydarzeń organizowanych przez NInA i każdorazowo podkreślają oryginalność profilu naszej instytucji.

1.8.3. Międzynarodowe działania w Polsce

Obserwując nowe kierunki prezentacji i tworzenia treści audiowizualnych NInA podjął się roli opiekuna i partnera nowo powstających dzieł, stając się przestrzenią dyskusji o przyszłości mediów, nowych sposobach narracji i nowych technologiach w kulturze. Skupiamy wokół siebie organizacje i międzynarodowe sieci, które mają też swoje zrzeszenia w Polsce i w Warszawie.

Od samego początku projektu jesteśmy współorganizatorem polskiej edycji międzynarodowego wydarzenia Learn Do Share, założonego na Columbia University, skupionego na wymianie wiedzy i dobrych praktyk w zakresie kreatywnego wykorzystania storytellingu i nowych technologii do działań na rzecz dobra publicznego. W programie polskich wydarzeń występowali przedstawiciele UNESCO, liderzy transmedialnych działań Radio France, pionierzy rynku producentów dla wirtualnej rzeczywistości (zarówno na gruncie europejskim, jak polskim), czy twórcy uznanych projektów interaktywnych, jak np. zaangażowana społecznie gra ChernobylVR Project, która miała w NInA oficjalną premierę. Jesteśmy też partnerem strategicznym StoryCode Warsaw, międzynarodowej społeczności, skupiającej osoby poszukujące nowoczesnych form narracji. Tematem spotkań są nowe technologie (rozszerzona i wirtualna rzeczywistość, internet rzeczy) i narzędzia, które można wykorzystać do opowiadania historii i angażowania w nie odbiorców poprzez innowacyjne audiowizualne produkcje. Spotkania StoryCode odbywają się w 20 miejscach na świecie (m.in. Nowy Jork, Paryż, Berlin, Londyn, Bruksela) i gromadzą setki entuzjastów nowoczesnych form storytellingu.

NInA, jako instytucja wspierająca przemysły kreatywne i nowe technologie w kulturze, wyróżnia

się w warszawskim klastrze EUNIC (Europejskim Stowarzyszeniu Narodowych Instytutów Kultury). Od wielu lat angażujemy się w liczne konferencje organizowane we współpracy z członkami zrzeszenia. W październiku odbędzie się kolejna, współtworzona przez NInA wraz z Polsko-Japońską Akademią Technik Komputerowych i europejskimi instytutami kultury, międzynarodowa konferencja „Laughter”, poświęcona roli poczucia humoru w komunikacji, rozwiązywaniu problemów i konfliktów w czasach rosnącej automatyzacji relacji społecznych. Przykładami wcześniejszych międzynarodowych inicjatyw podejmowanych przez NInA w strukturze EUNIC były m.in. konferencja „More Europe”, dotycząca społeczeństwa obywatelskiego i kulturowej tożsamości narodowej w Europie; niezwykle opiniotwórcza dla rynku edukacji konferencja „Od Ala ma kota do e-matury”, podejmująca temat estetyki projektowania podręczników, wydawnictw i internetowych portali edukacyjnych (jak np. Muzykoteka Szkolna), konferencja dotycząca projektowania w komunikacji wizualnej „Thinking in Visual Communication”, z udziałem m.in. Oliviero Toscaniego czy zorganizowana w siedzibie NInA w październiku 2016 roku konferencja „Laughter in Visual Communication” poświęcona roli poczucia humoru w komunikacji i rozwiązywaniu konfliktów.

Podejmowane alianse owocują kolejnymi inicjatywami, związanymi z pokrewnymi misjami. Dzięki współpracy zawiązanej w ramach działań EUNIC, na zaproszenie Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych NInA był we wrześniu partnerem i współgospodarzem światowego kongresu Atypl – Międzynarodowego Stowarzyszenia Typograficznego (Association Typographique Internationale). Atypl zrzesza projektantów fontów, typografów, producentów i dystrybutorów nośników pism i oprogramowania komputerowego używanego w projektowaniu pisma na ekrany. W związku z tym wydarzeniem zaplanowaliśmy ścieżkę poświęconą tworzeniu liternictwa do projektów internetowych i produkcji audiowizualnych.

1.9 Program Wieloletni Kultura +

Program Wieloletni Kultura+ był uchwalonym przez Radę Ministrów wieloletnim programem rządowym na lata 2011-2015, którego operatorem z ramienia Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego był Narodowy Instytut Audiowizualny. Celem projektu była kompleksowa, obejmująca potencjał i zasoby wielu podmiotów digitalizacja polskiego dorobku kulturowego. W jego ramach koordynowaliśmy programy wspierające cyfryzację, archiwizację i udostępnianie zasobów. Przyczy-

niło się to do modernizacji sektora i uratowania wielu bezcennych zasobów.

NInA pełnił zarazem funkcję Centrum Kompetencji w zakresie digitalizacji materiałów audiowizualnych. Wraz z pozostałymi czterema Centrami Kompetencji: Biblioteką Narodową (w zakresie digitalizacji obiektów bibliotecznych), Narodowym Archiwum Cyfrowym (digitalizacja materiałów archiwalnych), Narodowym Instytutem Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów (digitalizacja obiektów muzealnych), Narodowym Instytutem Dziedzictwa (digitalizacja zabytków), byliśmy współodpowiedzialni za wypracowanie odpowiednich standardów digitalizacji polskiego dziedzictwa kulturowego i opracowanie polityki digitalizacyjnej w ramach priorytetu.

W ciągu pięciu lat działania PW Kultura+ zrealizowano 187 projektów, wykonano ponad 76 300 000 skanów, a ponad 64 000 000 zostało udostępnionych w internecie. Dzięki programowi powstało 50 pracowni digitalizacyjnych, udostępniono i rozszerzono kolekcje muzealne w internecie i zrekonstruowano największe dzieła polskiej kinematografii. Budżet Programu wynosił 120 milionów złotych, z czego na realizację powyższych projektów przyznano dotacje na ponad 79 milionów. Z dofinansowania w ramach PW Kultura+, Priorytet Digitalizacja skorzystało łącznie ponad 80 instytucji – oraz niezliczona liczba odbiorców.

Priorytet Digitalizacja w ramach Programu Wieloletniego Kultura+ powstał przede wszystkim w celu digitalizacji zasobów kultury poprzez zakup sprzętu do digitalizacji, sam proces digitalizacji oraz cyfrowe upowszechnianie zdigitalizowanych zbiorów audiowizualnych, bibliotecznych, muzealnych, zabytków oraz zbiorów archiwalnych. Dzięki temu poszerzony dostęp do kultury zyskali zwłaszcza mieszkańcy wsi i małych miast. Wśród wniosków rozpatrzonych pozytywnie w latach 2010-2015 znalazły się bardzo zróżnicowane projekty. Część zasobów programu przeznaczono na działania w sektorze audiowizualnym, gdzie instytucje takie jak: Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych, Studia Filmowe: Zebra, Tor i Kadr dokonały rekonstrukcji cyfrowej dzieł polskiej kinematografii oraz filmów dokumentalnych. Beneficjentami PW Kultura+ były także instytucje narodowe oraz Archiwa Państwowe. W ramach wielu dofinansowanych projektów można wymienić Muzeum Pałacu Jana III w Wilanowie, które stworzyło światowej klasy Pracownię Dokumentacji Trójwymiarowej, dysponującą najnowocześniejszym sprzętem. Również Muzeum Narodowe w Warszawie oraz Narodowy Instytut Fryderyka Chopina dzięki pozyskanym środkom

mogły rozpocząć systemową digitalizację posiadanych zbiorów.

Program Wieloletni Kultura+, Priorytet Digitalizacja od początku istnienia kładł również duży nacisk na digitalizację i udostępnianie zasobów instytucji zajmujących się dziedzictwem lokalnym i regionalnym. Dotacje w ramach PW Kultura+ otrzymało wiele instytucji samorządowych, wśród nich można wymienić: Bibliotekę Śląską w Katowicach, gdzie digitalizacji poddano wybrane czasopisma ukazujące się na terenie Górnego Śląska w latach 1887-1939, oraz Muzeum Ziemi Prudnickiej, gdzie zdigitalizowano i opublikowano wielkoformatowe papierowe wzorniki tkackie, które są jedynym takim zbiorem w Polsce.

W latach 2009–2013 NInA organizował lub był instytucją zarządzającą dla innych programów, których celem była ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego. W roku 2009 NInA zarządzaliśmy Programem Ministra KiDN „Zasoby Cyfrowe” Priorytet 3 „Digitalizacja materiałów archiwalnych”, w ramach którego dofinansowanie otrzymało 28 instytucji. Celem Programu Zasoby Cyfrowe była rozbudowa infrastruktury, digitalizacja, przechowywanie i udostępnienie materiałów archiwalnych.

W latach 2011-2012 zrealizowaliśmy dwa nabory do programu własnego „Dziedzictwo cyfrowe”, w którym 44 instytucje otrzymały dofinansowanie na zadania wspierające przedsięwzięcia mające na celu zwiększenie dostępu do zasobów dziedzictwa kulturowego i naukowego, a także jego ochronę w formie cyfrowej. Kolejnym programem własnym NInA był realizowany w latach 2012–2013 Program „Archiwistyka Społeczna”, którego założeniem było wspieranie przedsięwzięć mających na celu podniesienie jakości gromadzenia, przechowywania, opracowania oraz upowszechnienia niepaństwowego zasobu archiwalnego. W ramach realizacji dwóch edycji Programu dotacje otrzymało 21 beneficjentów.

1.10 NInA jako marka

NInA od ponad dekady zajmuje się utrwalaniem, archiwizacją i upowszechnianiem polskiego dziedzictwa audiowizualnego. Dziesięciolecie istnienia obchodziliśmy, rozszerzając zakres swojej działalności o program stacjonarny, realizowany w nowo otwartym dla publiczności budynku przy ul. Wałbrzyskiej 3/5 w Warszawie. Dziesięć lat dla ukształtowania rozpoznawalnej „marki” instytucji,

organizacji czy firmy to okres optymalny, będący przede wszystkim czasem wyczerpanej pracy, badań, rozwijania pasji poznawczej, inicjatywy twórczej, zdolności uczenia się i reagowania na zmieniające się nieustannie środowisko nowych technologii i kultury cyfrowej. Celem kompleksowych działań Instytutu jest opisywanie i tłumaczenie tej rzeczywistości i wykorzystywanie jej możliwości w sposób, który pozwoli jak najefektywniej otworzyć odbiorcom i użytkownikom dostęp do bogatych zasobów narodowego dziedzictwa audiowizualnego.

Rozpoczęliśmy działalność jako Polskie Wydawnictwo Audiowizualne (PWA) publikacją DVD ze zrekonstruowanymi cyfrowo filmami dokumentalnymi Krzysztofa Kieślowskiego. Wydając kolejne monografie polskich twórców, „Antologię polskiej animacji” czy „Antologię polskiej animacji eksperymentalnej”, zdobyliśmy zaufanie rzesz odbiorców, a wprowadzając powszechną dystrybucję, ułatwiliśmy dostęp do kultury także tym, którzy na co dzień nie mieli takiej możliwości.

Kolejne wydawnictwa z serii były wyczekiwane coraz bardziej niecierpliwie, a wydarzenia takie jak Festiwal Muzyki Pawła Szymańskiego czy obchody 60-lecia polskiej animacji, zapewniły instytucji szeroką rozpoznawalność i stałe miejsce na kulturalnej mapie Polski, pokazując potencjał, jakim dysponuje. Został on dostrzeżony i wykorzystany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które przekształciło Polskie Wydawnictwo Audiowizualne w Narodowy Instytut Audiowizualny, poszerzając jego misję o kolejne kompetencje – digitalizację, archiwizację i upowszechnianie narodowego dziedzictwa audiowizualnego. Oznaczało to powierzenie NInA roli instytucji eksperckiej i centrum kompetencji w tym zakresie.

Konsekwentnie realizujemy misję kulturotwórczą, angażując się w rejestracje spektakli i popularyzację współczesnego polskiego teatru w formie audiowizualnej, m.in. poprzez wydanie serii „Polski Szekspir współczesny” i wspieranie polskiej muzyki współczesnej, angażując się produkcyjnie w liczne publikacje muzyczne. Kolejne projekty i serie wydawnicze wzmacniają pozycję i rozpoznawalność Instytutu. Przyczyniło się do tego także przyznanie NInA funkcji operatora PW Kultura + Priorytet Digitalizacja (wcześniej WPR Kultura + Priorytet Digitalizacja) i Centrum Kompetencji w zakresie digitalizacji materiałów audiowizualnych.

Uruchomienie, prawie równoległe z przekształceniem PWA w NInA, magazynu o kulturze Dwuty-

godnik.com, było kolejnym krokiem pozycjonującym Instytut w świadomości już nie tylko widzów czy uczestników wydarzeń artystycznych, ale także użytkowników internetu oraz pokazującym autentyczne zaangażowanie w świat kultury cyfrowej, chęć jego poznawania i komentowania. Dwutygodnik.com od siedmiu lat nieustannie się rozwija i zyskuje nowych czytelników. Stworzył wokół siebie silną środowiskowo grupę dziennikarzy, publicystów, ekspertów i twórców. O potrzebie medium, które komentuje, opiniuje, porusza tematy często nieobecne w tradycyjnych środkach przekazu, najlepiej świadczą statystyki i nagrody. W 2013 roku Dwutygodnik.com uzyskał prestiżową nagrodę Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej w kategorii „Najlepszy portal internetowy”, był też nominowany do nagrody MediaTory. W 2014 roku został wyróżniony Gwarancją Kultury TVP Kultura w kategorii „Kultura w sieci”, przyznaną przez publiczność w głosowaniu internautów „za prowadzenie internetowego czasopisma, dostarczającego opiniotwórczych tekstów i znoszącego sztuczny podział na kulturę wysoką i popularną. Za autorski pazur i niezależność sądów, a w szczególności za przypominanie, jak ważny dla życia kulturalnego jest wnikliwy esej krytyczny”. W 2016 roku liczba unikalnych użytkowników osiągnęła pułap 800 tysięcy, dzięki różnorodności podejmowanych tematów i reagowaniu na zmienne potrzeby czytelników.

Obok silnego zaangażowania w proces digitalizacji i rekonstrukcji cyfrowej, działań kulturotwórczych o charakterze audiowizualnym i publicystyki kulturalnej, Instytut od początku swojego istnienia zgłębia zagadnienia związane z nowymi technologiami i kulturą cyfrową. Kultura 2.0 stała się hasłem dorocznej konferencji – początkowo branżowej, z roku na rok przyciągającej coraz liczniejszą publiczność – przekształconej po kilku latach w festiwal Kultury 2.0. Po raz kolejny w NInA jako pierwsi podjęliśmy temat i wyzwania opowiadania o współczesnym świecie, zyskując szybko opinię instytucji specjalizującej się problematyce nowych technologii w kulturze i życiu społecznym.

Dzięki wielodyscyplinnemu zaangażowaniu i szerokiemu spektrum działań w środowisku cyfrowym NInA powierzono rolę koordynatora Krajowego Programu Kulturalnego Polskiej Prezydencji w Radzie UE oraz organizację Europejskiego Kongresu Kultury w 2011 roku. Wizerunkowo był to moment przełomowy w budowaniu świadomości marki i obecności na arenie międzynarodowej. Miał niebagatelny wpływ na utrwalenie i postrzeganie interdyscyplinarnego i wielowymiarowego charakteru działalności Instytutu i współpracy z przemysłami kreatywnymi w procesie poszerzania

dostępu do kultury audiowizualnej. Prezentując w atrakcyjny dla publiczności sposób najpopularniejsze i najciekawsze nurty refleksji o kulturze i praktyki kulturalne obecne wówczas w Europie, oraz stawiając pytania o scenariusze rozwoju europejskiej kultury, zaprezentowaliśmy Polskę jako ważnego partnera w międzynarodowej debacie. Ponadto, poprzez warsztaty przygotowujące do programu, zaktywizowaliśmy wiele środowisk, stając się ich przewodnikiem po świecie kultury cyfrowej.

Zdobywając i utrwalając pozycję eksperta w zakresie archiwizacji i digitalizacji zasobów audiowizualnych i nowych technologii NInA, jako jedna z pierwszych instytucji, podjął wyzwanie połączenia nabytych kompetencji na rzecz udostępniania. Po starcie magazynu Dwutygodnik.com i działaniach w nurcie i tematyce festiwalu Kultura 2.0, które to inicjatywy przygotowały do nowych form odbioru, uruchomiliśmy portale udostępniające narodowe dziedzictwo audiowizualne online. Dzięki uwolnieniu zdigitalizowanych materiałów, skutecznym działaniom komunikacyjnym i interesującemu programowi, docieramy ze swoją misją do coraz szerszego i bardziej zróżnicowanego grona odbiorców.

Uruchomiona w 2011 roku Ninateka szybko stała się liderem w niekomercyjnym udostępnianiu narodowego dziedzictwa audiowizualnego. W konkursie Fundacji Widzialni „The best of accessibility project 2014”, w którym wyłoniono serwisy internetowe wspierające ideę dostępności, Ninateka otrzymała nagrodę główną jako „podbijający rynek portal z multimediami dostosowanymi do potrzeb osób niesłyszących i niewidzących”. Zyskując na znaczeniu, od dwóch lat pojawia się, obok wysokobudżetowych płatnych serwisów, w krajowym rankingu serwisów VOD miesięcznika „Press”, skierowanego do branży medialnej i reklamowej.

Kolekcje specjalne Ninateki, które oferują zgodnie z misyjną działalnością Instytutu otwarty, kontekstowy dostęp do narodowego dziedzictwa audiowizualnego, pokazują pionierski, i – jak dotąd – bezprecedensowy model udostępniania opracowany przez NInA, spajający wszelkie elementy statutowych działań: digitalizację, archiwizację, współpracę z mediami publicznymi i OZZ w służbie społeczeństwu i w imię poszerzenia dostępu do dobra narodowego. Dzięki kolekcjom w dowolnym miejscu i czasie sięgać można po twórczość wybitnych przedstawicieli polskiej muzyki współczesnej. Serwisy powstały w oparciu o materiały archiwalne Polskiego Radia, zdigitalizowane na zlecenie Narodowego Instytutu Audiowizualnego w ramach Programu Wieloletniego Kultura+, priorytet Digitalizacja, którego Instytut był operatorem. Za innowacyjny model udostępniania, reali-

zowany poprzez kolekcję Trzej Kompozytorzy.pl, oferującą otwarty dostęp do bazy utworów polskich kompozytorów z licznymi udogodnieniami, które umożliwia technologia, NInA została nominowana do nagrody FIAT/IFTA: The Most Innovative Use of Archive – najbardziej innowacyjnego wykorzystania archiwów audiowizualnych.

Zagadnienia związane z edukacją, w szczególności edukacją medialną, są ważną dziedziną działalności NInA. Szereg aktywności skierowanych do nauczycieli, animatorów kultury, bibliotekarzy, archiwistów, sektora GLAM i publiczności sprawia, że Instytut jest głównym adresem, pod którym szuka się wiedzy związanej z szeroko pojmowaną audiowizualnością i kompetencjami medialnymi. Odpowiedzią na włączenie muzyki do nauczania i kontynuacją upowszechniania przez Instytut polskiej muzyki współczesnej było wdrożenie serwisu Muzykoteka Szkolna, kształcącego świadomych odbiorców muzyki. Poprzez przeprowadzoną w 2011 roku kampanię Muzykotersi, kierującą odbiorców do serwisu muzykotecaszkolna.pl, Instytut zachęcał do zainteresowania się muzyką, proponując atrakcyjne treści, filmy, gry i crossmediowe aktywności, które podjęli uczniowie i twórcy. Atrakcyjna forma serwisu została doceniona i nagrodzona przez Klub Twórców Reklamy. Sukcesem międzydiscyplinarnych działań NInA w ramach Muzykoteki Szkolnej jest spajający obraz i dźwięk cykl Audiowizje, czyli teledyski do muzyki współczesnej polskich kompozytorów. Projekt przyciągnął polskich młodych, docenionych już reżyserów, którzy podejmują dialog z muzyką współczesną, popularyzując ją. Najnowsza produkcja, „Limbs of Sun” autorstwa Jacqueline Sobiszewski i Krzysztofa Skoniecznego, została uznana za najlepszy wideoklip w konkursie Powiększenie MFF T-Mobile Nowe Horyzonty.

Konsekwentnie włączamy się w produkcje audiowizualne, zarówno filmowe, jak i muzyczne, ale także w produkcje telewizyjne i radiowe, przyczyniając się do wzrostu rangi i popularyzacji narodowego zasobu audiowizualnego. Skromny film koprodukowany przez NInA ze Szkołą Filmową Andrzeja Wajdy „Joanna” w reżyserii Anety Kopacz został nominowany do Oscara w kategorii Najlepszy Dokument Krótkometrażowy, a niskobudżetowy dokument o twórcy Studia Eksperymentalnego Polskiego Radia „15 stron świata” w reżyserii Zuzanny Solakiewicz wygrał Tydzień Krytyki Filmowej prestiżowego Międzynarodowego Festiwalu Filmowego w Locarno. Produkcje TVP i PR wspierane przez NInA są rokrocznie nagradzane podczas Festiwalu Dwa Teatry.

Angażując się w europejskie projekty oraz będąc członkiem międzynarodowych organizacji i sieci, takich jak FIAT/IFTA czy Europeana, NInA konsekwentnie buduje swój wizerunek poza granicami Polski. Od 2010 roku aktywnie działamy na forum federacji FIAT/IFTA, prezentując swoje dokonania podczas światowych konferencji, będących najważniejszymi branżowymi forami wymiany myśli i idei. Jesteśmy aktywnym członkiem archiwów bałtyckich BAAC, regularnie prezentując swoje osiągnięcia w dziedzinie utrwalania i udostępniania narodowego dziedzictwa audiowizualnego.

Od 2011 roku aktywnie współpracujemy z Fundacją Europeana. Działania NInA znacznie wykraczają poza zwyczajowe udostępnianie archiwów. Poprzez zaangażowanie w prace działających w ramach Fundacji Europeana grup doradczych oraz koordynację krajowych projektów dedykowanych Europeanie, staliśmy się liderem wśród polskich instytucji kultury, działających na rzecz udostępniania europejskiego dziedzictwa cyfrowego. Organizowana w 2015 roku doroczna konferencja EUScreen XL w NInA potwierdziła kompetencje i możliwości Instytutu, ugruntowując pozycję Polski i Narodowego Instytutu Audiowizualnego na arenie międzynarodowej. Wyróżnieniem za innowacyjne podejście do udostępniania archiwów audiowizualnych i ich kulturotwórczego wykorzystania oraz docenieniem na globalną skalę dokonania NInA była decyzja zarządu FIAT/IFTA o organizacji światowej konferencji FIAT/IFTA 2016 przez NInA w Warszawie.

Ponad dziesięć lat istnienia Instytutu i konsekwentnych działań, których wspólnym mianownikiem jest audiowizualność, zaowocowało umocnieniem rozpoznawalności NInA i upowszechnieniem wartości, które reprezentuje, czego najlepszym wyrazem są publikacje w mediach, statystyki portali, licznie odwiedzająca Instytut zróżnicowana publiczność oraz dialog z partnerami zagranicznymi i organizacjami o zasięgu europejskim i globalnym.

2. PROJEKTY EUROPEJSKIE

Jesteśmy świadomi, że kultura audiowizualna nie rozwija się w izolacji, dlatego NInA działa w wielu kontekstach. Jako instytucja o randze narodowej, której powierzono misję zachowania i popularyzacji polskiego dziedzictwa kultury audiowizualnej, jest powiązana siecią relacji z partnerskimi organizacjami na całym świecie. Są to zarówno stosunki strategiczne, oparte na wieloletniej współpracy, pokrewnym profilu działalności i wymianie doświadczeń, jak i relacje wyrastające z bieżących projektów. Często są to przedsięwzięcia wieloletnie o innowacyjnym charakterze, w których NInA jest jednym z liderów i – ze względu na swój unikalny profil – wyznacza nowe standardy działania instytucji kultury.

2.1 Zmodernizowana siedziba NInA jako instytucja europejska

Na podstawie Umowy o dofinansowanie nr POIS.11.02.00-00-060/12 (z późniejszymi zmianami), dotyczącej realizacji zadania z udziałem środków unijnych pn. „Modernizacja budynku A Narodowego Instytutu Audiowizualnego w Warszawie”, w ramach działania 11.02 priorytetu XI Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, zrealizowaliśmy kompleksowy projekt modernizacji obiektu w celu przystosowania go do nowych potrzeb oraz zapewnienia możliwości wypełniania celów statutowych. Przedsięwzięcie miało na celu kompleksową adaptację budynku, z czasem – w ramach zaoszczędzonych środków – projekt powiększył swój zakres o integralną część, jaką jest otwarty dziedziniec wraz z garażem podziemnym, projektornią i zewnętrznym ekranem multimedialnym.

Po zakończeniu projektu powstało publiczne miejsce – instytucja dysponująca specjalnie zaprojektowanymi przestrzeniami, przystosowanymi do pełnienia wszystkich funkcji statutowych: własnym zapleczem digitalizacyjnym, pracowniami i laboratoriami badawczymi oraz rekonstrukcyjnymi, pomieszczeniami archiwalnymi oraz przestrzenią umożliwiającą plenerowe pokazy filmowe i koncerty. Infrastruktura w zmodernizowanej siedzibie, w szczególności sala kinowo-konferencyjna, dwie mniejsze sale konferencyjne, a także sale badawcze i edukacyjne, ze względu na możliwość zmiany ich funkcji stanowią bazę do organizacji wykładów, warsztatów, konferencji oraz cyklicznych inicjatyw skierowanych do środowisk zainteresowanych rozwojem mediów i kultury medialnej.

W ciągu kilkunastu miesięcy działalności siedziba NInA stała się miejscem spotkań i dyskusji na tematy dotyczące sztuk audiowizualnych, analizy osiągnięć i wymiany doświadczeń praktyków, teoretyków, animatorów i ekspertów tej dziedziny. Ponadto utworzona linia digitalizacyjna, studio nagraniowe i sala odsłuchowa stanowią doskonałe źródło zdobywania praktycznej wiedzy pod okiem pracowników Instytutu. Dzięki powstałym powierzchniom w zmodernizowanym obiekcie jest to nie tylko ośrodek digitalizacji i centrum edukacji audiowizualnej, ale również otwarte archiwum-mediateka, służąca społeczeństwu zainteresowanemu poznaniem zbiorów audiowizualnych, a także nowoczesny medialab, ukierunkowany na innowacyjne projekty realizowane przez naukowców, artystów, programistów.

Bezpośrednim rezultatem inwestycji jest zwiększenie liczby odwiedzających Instytut, korzystających ze zdigitalizowanych zbiorów, wzrost liczby wydarzeń kulturalnych, jednym słowem: stworzenie markowego produktu kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym. W przestrzeniach zmodernizowanego obiektu realizujemy przedsięwzięcia koncentrujące się na działalności digitalizacyjnej, archiwistycznej, badawczej, edukacyjnej i popularyzatorskiej. Działania te mają charakter wielowymiarowy i systemowy.

Wymierne rezultaty tego zadania są oceniane za pomocą następujących parametrów:

- liczby osób odwiedzających instytucję (wymagane 60 tys. osób rocznie),
- liczby nowo utworzonych miejsc pracy (wymagane 15 etatów),
- liczby korzystających ze zdigitalizowanych zbiorów (wymagane 15 tys. osób rocznie),
- liczby wydarzeń kulturalnych zainicjowanych w wyniku realizacji inwestycji (wymagane 20 projektów rocznie).

Po zakończeniu inwestycji Instytut, jako właściciel i podmiot eksploatujący zmodernizowaną infrastrukturę, zobowiązany jest do dochowania pięcioletniego okresu trwałości projektu, co oznacza, że funkcje budynku nie mogą zostać poddane modyfikacji, mającej wpływ na charakter i warunki realizacji zaplanowanych działań.

2.2 NInA w projektach europejskich

W 2011 roku rozpoczęliśmy projektową współpracę z Fundacją Europeana – inicjatywą, której misja zbudowana jest wokół gromadzenia i udostępnienia wspólnego dziedzictwa kulturowego Europy. W ramach projektu Europeana Awareness zorganizowaliśmy, między innymi, zbiórki digitalizacyjne poświęcone prywatnym archiwom związanym z transformacją 1989 roku, przeprowadziliśmy konkurs remiksowy, zachęcający młodzież do kreatywnego przetwarzania archiwów audiowizualnych, współtworzyliśmy platformę storytellingową poświęconą jednej z ważniejszych polskich grup teatralnych – Akademii Ruchu.

W 2013 roku dołączyliśmy do prestiżowego grona ponad trzydziestu europejskich nadawców, archiwów audiowizualnych i badaczy mediów, skupionych wokół trzyletniego projektu EUScreenXL. Dotychczas, w ramach współpracy z EUScreenXL, NInA udostępnił na portalach europeana.eu ponad 7000 metadanych materiałów audiowizualnych oraz 1000 plików archiwalnych (te ostatnie dostępne są także na portalu euscreen.eu), otwierając je tym samym na europejskich odbiorców. Dodatkowo, w ramach projektu, odpowiadaliśmy za szereg działań komunikacyjnych, w tym organizację wysoko ocenionych międzynarodowych konferencji, poświęconych upowszechnianiu cyfrowych kolekcji, które odbyły się w Rzymie (2014) i Warszawie (2015). Skuteczna synergia zadań „stricte” archiwalnych z działaniami nakierowanymi na komunikację, kuratorską pracę z archiwami, była możliwa dzięki otwartemu podejściu NInA, łączącemu szacunek do dziedzictwa z działalnością kreatywnego centrum kultury.

Jesienią 2016 roku, dzięki pozyskanemu dofinansowaniu holenderskiego funduszu Mondriaan Fund, wspólnie z europejskimi partnerami: holenderskim instytutem Sound and Vision, francuskim Institut national de l'audiovisuel oraz estońskim Centrum Arvo Pärta, Instytut rozpoczął prace nad kolejnym, długoletnim, nowatorskim projektem. Celem międzynarodowej inicjatywy Music in Movement jest innowacyjne upowszechnianie dorobku najważniejszych europejskich kompozytorów oraz wiedzy o tym, jakie było ich znaczenie w historii muzyki XX i XXI w. Projekt jest pomysłem i inicjatywą NInA – kontynuacją i rozszerzeniem na skalę europejską modelu udostępniania muzyki klasycznej, który odniósł sukces w autorskim serwisie internetowym Instytutu Trzej Kompozytorzy. Zakłada on stworzenie wirtualnej platformy zbierającej znaczącą część utworów udostępnionych w formie nagrań audio lub/i wideo, uzupełnionej o dodatkową narrację, bogate działania edukacyjne realizowane online i offline oraz debaty z ekspertami. Pilotażowa faza projektu polega na wypracowaniu narracji i narzędzi służących przedstawieniu twórczości czterech wybranych kompozytorów. Kolekcja będzie rozbudowywana w zależności od pozyskania dalszego finansowania. Projekt idealnie wpisuje się w ambicje Instytutu, łącząc bogactwo archiwów z rzetelną narracją muzyczną, zakładając również opracowanie szerokiego kontyngentu edukacyjnego.

W 2016 zespół NInA opracował także, w ramach konsorcjum kierowanego przez Fundację Europeana, wniosek na projekt Europeana Migration Collections. W ramach grantu NInA ma szansę pozyskać środki na opisy metadanych, digitalizację, pracę redakcyjną dotyczącą archiwum Krzysztofa

Kieślowskiego oraz stworzenie kolekcji tematycznych na Europeanie.

Ponadto 31 stycznia 2017 do programu Horizon 2020 został złożony wniosek na projekt FilmArts, dedykowany badaniu wpływu kultury współczesnej, w tym filmowej, na rozumienie europejskiego dziedzictwa kulturalnego i budowanie lokalnej i europejskiej tożsamości. Badanie, istotne z punktu widzenia zachodzących w Europie przemian, ma być realizowane m.in. w oparciu o dostępne cyfrowe materiały archiwalne.

3. FUNKCJONALNE ASPEKTY POŁĄCZENIA

NInA, tak jak każda organizacja, funkcjonuje w wielu planach – kontekście codziennej działalności programowej skierowanej do odbiorców, w planie strategicznym, rozpisanych na lata celach i polach działania, a także w bardzo praktycznym wymiarze realizacji powierzonych zadań w zakresie możliwości technicznych, finansowych i ludzkich. W swojej stosunkowo krótkiej historii oraz dynamicznym rozwoju instytucjonalnym NInA wypracował wiele rozwiązań i mechanizmów pozwalających na bardzo efektywne działanie, uniknięcie niebezpieczeństwa rozrostu struktur, racjonalizację pracy i zatrudnienia. Dzięki temu bliższy jest modelowi nowoczesnych instytucji klastrowych, łączących wiele funkcji i kompetencji. Model ten jest jednak możliwy do utrzymania przy obecnej specyfice działań Instytutu i istnieje uzasadniona obawa, że – ze względu na obiektywne ograniczenia – stanie się niewydolny w przypadku znacznego rozszerzenia jego zadań.

3.1. Wypracowanie własnych standardów i norm

Jako nowoczesna organizacja przez ostatnie lata wypracowaliśmy w drodze partycypacyjnego zarządzania standardy i procesy, które plasują Instytut na najwyższym poziomie pod względem zarządzania i komunikacji. Zespół NInA przez wiele lat tworzył unikatowe środowisko, które umożliwiło realizację pionierskich przedsięwzięć. Często wymagały one innowacyjnego, niestandardowego podejścia do zarządzania projektem, łączenia wielu specjalistycznych kompetencji, współpracy międzysektorowej, działania pod presją czasu. To właśnie zaangażowanie ludzi umożliwiło realizację ambitnych projektów w dziedzinie kultury i uczyniło z NInA miejsce uważane za nowoczesne, odpowiadające na wyzwania naszych czasów, którym powinna sprostać publiczna instytucja kultury.

Dbając o najwyższe standardy polityki wewnętrznej instytucji, dołączyliśmy do grona sygnatariuszy Karty Różnorodności⁷. Różnorodność jest fundamentalną wartością współczesnego społeczeństwa demokratycznego, a polityka równego traktowania i zarządzanie różnorodnością przynosi wymierne korzyści i wpływa na stały rozwój oraz innowacyjność organizacji. Ważną wartością w Instytucie jest wzajemny szacunek i lojalność wobec organizacji, dlatego w ostatnich latach zostały wypracowane procedury chroniące środowisko pracy NInA przed niepożądanymi zachowaniami. Pracownicy Instytutu to osoby pochodzące z różnych środowisk i kultur, wykazujące się różnymi umiejętnościami i talentami, reprezentujące różne style myślenia i punkty widzenia oraz mające różne doświadczenia życiowe i zawodowe, dlatego celem NInA jest stworzenie kultury organizacyjnej gwarantującej wzajemne wspieranie się w codziennych obowiązkach. Karta Różnorodności zobowiązuje do wdrażania zasad zarządzania różnorodnością i polityki równego traktowania. Dotyczy to takich aspektów, jak: płeć, wiek, stan zdrowia, rasa, narodowość, wyznanie, bezwyznaniowość, przekonania polityczne, tożsamość płciowa, status rodzinny, styl życia. Karta Różnorodności jest ważnym elementem wpływającym na integrację zespołu, wzmacnia wzajemne relacje wewnętrzne oraz identyfikację z misją Instytutu.

Jako dowód wypracowania i skutecznego wdrożenia najwyższych standardów NInA uzyskał w maju 2016 poświadczenie skuteczności zarządzania jakością według najnowszej międzynarodowej normy ISO 9001:2015 w zakresie trzech kluczowych obszarów działalności NInA: digitali-

⁷ <http://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2016/03/karta-roznorodnosci-2016.pdf>

zacji, archiwizacji i udostępniania zasobów audiowizualnych. ISO 9001 to standard akceptowany i rozpoznawany na całym świecie. Certyfikaty potwierdzające zgodność systemów zarządzania jakością z ww. normą wydawane są przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (ISO). NInA jest jedną z pierwszych instytucji w Polsce, które otrzymały świadectwo zgodnie z najnowszymi normami.

Planowane zmiany organizacyjne mogą zaprzepaścić dotychczasowy dorobek i pracę zespołu. Przedłużenie certyfikacji przy połączeniu instytucji będzie niemożliwe ze względu na zmianę specyfiki działalności oraz procesów w ramach nowej struktury. Oznacza to nie tylko bardzo dużą stratę wizerunkową, ale również zagrożenie dla jakości procesów związanych ze statutowymi działaniami NInA.

Instytut jest także liderem jeśli chodzi o wyznaczanie standardów w zakresie digitalizacji. Ekspersi NInA, we współpracy ze środowiskiem producenckim i filmowym, stworzyli Katalog Dobrych Praktyk Digitalizacyjnych⁸ zawierających usystematyzowane kompendium wiedzy dotyczące pojęć, technik i standardów digitalizacyjnych. Czerpiemy wiedzę zarówno z rynku rodzimego, współpracując z ekspertami w tej dziedzinie, jak i z doświadczeń międzynarodowych, angażując się w działania dotyczące aspektów technicznych i archiwalnych związanych z digitalizacją – pozostając w ścisłej współpracy z francuskim odpowiednikiem – INA oraz czerpiąc z doświadczeń FIAT/IFTA.

3.2. Działania wizerunkowe związane z otwarciem nowej siedziby

Otwarcie zmodernizowanej siedziby Instytutu było potwierdzeniem ponad dziesięcioletnich działań NInA w służbie misji udostępniania narodowego bogactwa audiowizualnego. Potwierdziło konieczność i efektywność prowadzonych działań oraz utrwaliło pozycję instytucji na arenie polskiej i międzynarodowej. Dało również szersze pole do wypełniania powierzonych zadań.

Przygotowując się promocyjnie do nowego otwarcia, na specjalne zamówienie i w dialogu z publicznością ujednoliciliśmy i uwspółcześniliśmy system identyfikacji wizualnej. Był to trwają-

⁸ <http://www.nina.gov.pl/media/43762/katalog-praktyk-i-standardów-digitalizacji-materiałów-archiwalnych.pdf>

cy prawie rok proces, prowadzony przez specjalistów „user experience” (UX) z ważnym z wizerunkowego punktu widzenia celem, aby pokazując NInA w nowej odsłonie nie zaprzepaścić dorobku, na który Instytut pracował przez lata, już raz zmieniając nazwę i zakres działań.

Uspójniona tożsamość graficzna, skupiająca pod głównym znakiem NInA wszystkie portale, wzmocniła komunikacyjnie markę NInA. Odświeżona zgodnie z obowiązującymi trendami została również strona nina.gov.pl, zmieniając charakter na repertuarowy i kontekstowy, proponując użytkownikom treści pochodzące z innych serwisów Instytutu, tematycznie związane z projektami odbywającymi się w siedzibie. Nowoczesny wymiar nowej siedzibie nadał również, wypracowany z publicznością i specjalistami od „wayfindingu”, system nawigacji po budynku. O estetykę oznakowania i łatwość poruszania się po nowych przestrzeniach NInA zadbał zespół specjalizujący się w „user experience” i Studio Projektowe UVMW, które wcześniej realizowało projekty m.in. dla Stadionu Narodowego w Warszawie i Starego Browaru w Poznaniu. Wypracowywanie spójnego systemu oznakowania i nowej identyfikacji wizualnej Instytutu poprzedziły warsztaty z zespołem NInA. Projekt zespołu UVMW został doceniony prestiżowym wyróżnieniem Branding Served, znalazł się także w albumie „Chois”, wydawanym co roku w Szanghaju, który prezentuje najlepsze prace z całego świata.

Otwarcie dla publiczności nowoczesnie wyposażonej siedziby było bardzo ważnym momentem dla instytucji, która przez dziesięć lat konsekwentnie budowała swoją rolę i znaczenie w zmieniającym się nieustannie środowisku nowych technologii i kultury cyfrowej. Było to również duże wyzwanie związane z faktem, że z instytucji publicznej powołanej w celu digitalizacji, archiwizacji, udostępniania oraz promocji narodowego dziedzictwa audiowizualnego, przekształciliśmy się nowe centrum kulturalno-artystyczne, instytucję otwartą dla szeroko pojmowanej publiczności. Proces zmiany w świadomości społecznej wymaga czasu i zintensyfikowanych działań komunikacyjno-promocyjno-reklamowych, dlatego też zwiększyliśmy aktywności komunikacyjno-informacyjne, wzmacniając je kampanią reklamową ilustrującą poszerzającą się rolę NInA i jego unikatową ofertę jako jedynej instytucji w Polsce o transmedialnym charakterze.

O pozycji marki Instytutu i popularności wartości jakie promuje, świadczy prestiżowa nominacja do Warszawskich Nagród Kulturalnych Wdech 2015 w kategorii „Miejsce roku”, przyznana zaledwie

pół roku od otwarcia dla publiczności zmodernizowanej siedziby. Gazeta „Co Jest Grane” tak uzasadniała swój wybór: „Nowa siedziba Narodowego Instytutu Audiowizualnego (Wałbrzyska 3/5) otwarta w maju po gruntownym remoncie. Adres ten sam, ale większy gmach i nowy punkt na kulturalnej mapie Warszawy. Odbywają się tam koncerty, pokazy filmowe, zajęcia edukacyjne, poza tym do wglądu na miejscu są zgromadzone w archiwum NInA pokażne zbiory audio i wideo z zapisem polskiej muzyki, kinematografii, teatru, sztuki”. Wśród partnerów NInA znajdują się liczne festiwale, m.in.: Poznań Baroque, Animator, MFF T-Mobile Nowe Horyzonty, a także wiele inicjatyw zrzeszających przemysły kreatywne: Klub Twórców Reklamy, Learn Do Share, oraz instytucje muzyczne, filmowe i nowomediowe. Promujemy swoje działania podczas międzynarodowych festiwali filmowych, muzycznych i transmedialnych.

3.3. Przestrzenie magazynowe

Przestrzenie magazynowe znajdujące się w siedzibie NInA zostały zaprojektowane i wyposażone pod kątem potrzeb i specyfiki zasobu archiwum Instytutu. Zaplanowano dwa pomieszczenia o powierzchni 100 m² każde, jedno dla zasobu audiowizualnego, drugie dla dokumentacji aktowej. Przyjęte rozwiązania techniczne miały zapewnić bezpieczne przechowywanie przede wszystkim nośników magnetycznych i optycznych (kasety Betacam, płyty CD, DVD) oraz cyfrowych (dyski zewnętrzne, taśmy LTO), stanowiących zdecydowaną większość zasobu archiwalnego NInA. System wentylacji zastosowany w magazynach pozwala na utrzymanie warunków klimatycznych wymaganych dla papieru i nośników magnetycznych, natomiast w dłuższej perspektywie nie jest odpowiedni dla taśmy filmowej. Ponieważ cały zasób magnetyczny i cyfrowy został już zgrany do archiwum cyfrowego, pomieszczenia magazynowe stanowią obecnie jedynie zapasowe i podręczne repozytorium danych. Zastosowany w magazynach system metalowych regałów jezdnych wystarcza na bieżące potrzeby NInA, natomiast posiadana rezerwa magazynowa nie jest w stanie zapewnić przestrzeni dla ewentualnych zbiorów taśm filmowych, które ze względu na swoją specyfikę, m.in. istnienie kilku nośników dla jednego tytułu filmowego, wymagają więcej przestrzeni przechowalniczej niż nośniki magnetyczne lub cyfrowe.

3.4. Możliwości digitalizacji

Z uwagi na to, że posiadany przez NInA skaner taśmy filmowej nastawiony jest na obsługę materiałów archiwalnych i posiada kompleks mechanizmów zabezpieczających taśmę filmową podczas skanowania, specyfika jego działania nastawiona jest na jakość i bezpieczeństwo materiału źródłowego, a nie – jak w przypadku np. urządzeń skanujących w sposób liniowy – na masową digitalizację. Wizją przewodnią funkcjonującej w NInA pracowni oraz wdrożonego workflow było i jest uzyskiwanie możliwie najwyższej jakości digitalizacji i rekonstrukcji, opierające się na założeniu, że nie będzie potrzeby ponownego sięgania po dane dzieło i przeprowadzania dalszych czynności technicznych. Nasze obecne możliwości kadrowe i sprzętowe pozwalają na digitalizację około 45 filmów pełnometrażowych rocznie, natomiast ich przygotowanie do wyświetlenia czy dystrybucji – czyli nadanie formy użytecznej – jest szacowane na poziomie 3-4 filmów rocznie.

4. REKOMENDACJE

Biorąc pod uwagę powyżej przedstawiony charakter instytucji jaką jest NInA, w niniejszym podsumowującym rozdziale wskazujemy na dorobek i praktyki wypracowane w ciągu ostatniej dekady, które powinny naszym zdaniem stać się istotnym punktem odniesienia w planowaniu strategii programowej FN-IN. Jednocześnie należy podkreślić – pokazuje to zarówno analiza dwóch istniejących instytucji (Narodowego Instytutu Audiowizualnego i Filmoteki Narodowej), jak i praktyka dotychczasowej współpracy między nimi – że planowane połączenie nie jest konieczne, aby spełnić postulaty wyrażone przez Ministra Kultury w ogłoszeniu.

NInA, podobnie jak FN, jest instytucją odrębną, kształtującą swój charakter i specyfikę w określonym środowisku, spełniając w ten sposób zawarte w statucie organizacji zadania. To podmiot mający swoje zasoby, tradycję, „know-how” oraz praktyki, które do tej pory, w stosunkowo krótkim czasie, zaowocowały prężnymi działaniami z pożytkiem dla szeroko rozumianego dobra publicznego – państwa, obywateli i pamięci przyszłych pokoleń.

Narodowy Instytut Audiowizualny w sposób stały i wieloaspektowy współpracuje z wieloma podmiotami o zbliżonym, ale nie tożsamym profilu, wspólnie realizując międzyinstytucjonalne zadania i wzajemnie wspierając się wiedzą i doświadczeniem. Do najważniejszych partnerskich podmiotów z tego obszaru należy niewątpliwie Filmoteka Narodowa. Jednak istotne jest, że nie są to obszary identyczne i tożsame, dlatego przedstawione poniżej rekomendacje podkreślają dystyngtywne kompetencje NInA i wskazują na możliwość i zasadność ich kontynuowania i rozwijania w planowanej nowej instytucji. Naszą intencją jest, aby zostały one odebrane jako konstruktywny głos, wyraz troski o polską kulturę audiowizualną i szeroki obywatelski dostęp do jej bogactwa – zgodny z duchem czasów oraz oczekiwaniami odbiorców, a przede wszystkim jako chęć zapewnienia ciągłości dorobku niematerialnego, jaki NInA wypracował przez lata swojego istnienia.

4.1. Transmedialność

W obliczu wyzwań, jakie przed sektorem kultury stawiają nowe technologie i gwałtowny rozwój społeczeństwa informacyjnego, tylko taki profil instytucji publicznej ma szansę uczynić ją istotnym podmiotem sprawczym i opiniotwórczym. Nowe formaty kultury audiowizualnej oraz wiążące się z tym zmiany zachowań i przyzwyczajęń publiczności, która w nowej relacji jest często nie tylko odbiorcą, ale też współtwórcą swojego doświadczenia, są tematem międzynarodowej debaty o zmianie pojęcia uczestnictwa w kulturze i pojawiają się w wielu branżowych kontekstach, zarówno rynku audiowizualnego, jak edukacji medialnej i obywatelskiej.

Rekomendacja: Nowa instytucja powinna kontynuować i rozwijać hybrydową formułę programową realizowaną przez Instytut, uwzględniającą problematykę kultury cyfrowej.

4.2. FN-IA jako hub

Znaczenie nowych technologii dla tworzenia i udostępniania kultury wymaga uważnej obserwacji zjawisk z zakresu audiowizualności, które wykraczają daleko poza kopię filmową. Analiza kultury w fazie zmian, mapowanie nowych zjawisk, badanie kierunków rozwoju oraz zachowań odbiorców od zawsze mieściła się w misji NInA postrzeganego jako instytut teraźniejszości i realizowana była zarówno przez wydarzenia flagowe, interdyscyplinarne konferencje z cyklu Kultura 2.0, Festiwal NInA Wersja Beta, jak i poprzez dynamiczną współpracę z polskimi i warszawskimi inicjatywami i sieciami działającymi w międzynarodowych strukturach. Doświadczenie NInA pokazuje, że zjawiska z zakresu nowych mediów powinny być objęte kuratorską opieką instytucji publicznej, a kultura audiowizualna i filmowa równa się dziś kulturze cyfrowej.

Rekomendacja: uczynienie z FN-IA hubu kultury cyfrowej, o nowoczesnej strategii udostępniania zasobów, rozwoju publiczności w sieci i uwzględnienia znaczenia nowych technologii w kulturze.

4.3. Innowacyjne udostępnianie

Kapitałem wypracowanym przez NInA jest kreatywne, innowacyjne udostępnianie. Obecnie, w dobie masowego dostępu do mediów i dywersyfikacji kanałów dystrybucji treści, nie wystarczy już sama publikacja treści oraz ich atrakcyjność. Równie istotny jest wybór narzędzi pod kątem grupy odbiorczej, dbanie o spójność z najnowszymi standardami. NInA, czerpiąc inspirację z przykładów międzynarodowych, nigdy nie kopiowała cudzych rozwiązań, lecz aplikowała ich elementy do własnej sytuacji, potrzeb i możliwości, szukając najlepszych i najbardziej efektywnych sposobów udostępniania.

Rekomendacja: nowa instytucja w zakresie udostępniania powinna uwzględnić zarówno praktyki w tym zakresie stosowane na rynku komercyjnym, jak i w rzeczywistości instytucji kultury i dążyć do wypracowania własnych rozwiązań. W osiągnięcie tego celu należy włączyć specjalistów z różnych branż i środowisk – programistów, inżynierów, specjalistów analizujących zachowania użytkowników, a także sektor kreatywny. Dużym wyzwaniem w zakresie utrzymania wysokich standardów udostępniania są warunki ekonomiczne i formalno-prawne nowej instytucji.

4.4. Rejestrowanie i popularyzacja życia kulturalnego

Kultura – choć cechuje się wartościami uniwersalnymi i mówi językiem, który przekracza granice estetyczne i społeczne – często nadal przypisana jest do miejsca, w którym się odbywa. Sala koncertowa, teatr, opera – to tam odbiorcy mają kontakt z dziełem sztuki. Dzięki rozwojowi technologii, a zwłaszcza rewolucji informacyjnej związanej z masowym dostępem do telewizji, treści dokumentujące bieżące życie kulturalne zyskały szerszą publiczność. Dzięki zapisowi audiowizualnemu można nie tylko uczestniczyć w transmisji jakiegoś wydarzenia, ale także po latach do niego powrócić. Dzięki rejestracjom koncertów czy spektakli powstaje bezcenny zasób archiwalny.

Rekomendacja: rejestrowanie wydarzeń artystycznych spełnia ważną rolę historyczno-kulturotwórczą. Bogate doświadczenie NInA w tym zakresie powinno być przez FN-IA kontynuowane i rozwijane. Choć wiele instytucji dokumentuje swoją działalność, konieczne jest jednak, aby robić to kompleksowo i profesjonalnie i żeby wyznaczyć na tym polu lidera, również biorąc pod uwagę

coraz większą dostępność narzędzi do szybkiego, bieżącego dokumentowania życia kulturalnego.

4.5. Profesjonalizacja sektora digitalizacyjnego

Rynek medialny zmienia się niezwykle dynamicznie, nowe technologie zapisu i udostępniania treści idą ramię w ramię z aktywnościami podejmowanymi przez indywidualnych użytkowników, zaburzeniu ulega też sztywny podział na profesjonalistów i amatorów. Rolą instytucji kultury odpowiedzialnej za zachowanie dorobku polskiej kultury audiowizualnej jest bycie na bieżąco z aktualnymi trendami i tendencjami, ale zarazem wyznaczanie standardów i szkolenie techników i specjalistów, których kompetencje i wiedza przyczynią się do realizacji misji statutowej instytucji.

Rekomendacja: FN-IA powinna uwzględnić w swoich planach rozwojowych gruntowną działalność szkoleniową dotyczącą zaawansowanych aspektów digitalizacji i rekonstrukcji cyfrowej obrazu i dźwięku, a także technologii telewizyjnych i kinowych. Do tej pory tego typu kompleksowe, wielomiesięczne kursy były domeną sektora komercyjnego i żadna instytucja nie miała ich w swojej ofercie.

4.6. Edukacja medialna

Język nowych mediów, zwany niekiedy pierwszą literalizacją, jest dziś podstawowym językiem odbiorców. Pominięcie elementów edukacji medialnej i informacyjnej, w tym podnoszenia kompetencji informacyjnych, może oznaczać wypadnięcie z kręgu nie tyle nowoczesnych, ile współczesnych instytucji kultury. Dotychczas z sukcesem realizowane przez NInA formaty edukacyjne uwzględniały potrzeby współczesnych odbiorców nowych mediów: poznawania nowych narzędzi, zrozumienia procesów rządzących audiowizualnością w nowych mediach itp. Tym samym poprzez programy edukacyjne realizowaliśmy nowoczesną i przemyślaną edukację medialną szeroko prezentującą interdyscyplinarność audiowizualności oraz zjawiska społeczne, demograficzne i technologiczne wpływające na przemiany w tej dziedzinie.

Rekomendacja: Nowa instytucja powinna kontynuować i rozszerzać działalność badawczą i pro-

jektową w zakresie edukacji medialnej, w tym audiowizualnej, w ramach dedykowanego programu ministerialnego, wspartego adekwatnym finansowaniem. Rekomendujemy również, aby przy tworzeniu programów z zakresu edukacji medialnej i informacyjnej przeprowadzać konsultacje z Ministerstwem Edukacji Narodowej, kontynuować współpracę z uczelniami wyższymi, instytucjami kultury, Ministerstwem Szkolnictwa Wyższego oraz m.st. Warszawa, aby wspólnie tworzyć bazy materiałów dydaktycznych.

4.7. FN-IA jako medium publiczne

Biorąc pod uwagę szereg zadań realizowanych z sukcesem przez NInA, misją nowej instytucji powinno pozostać bycie pierwszym medium publicznym online – udostępniającym obywatelom bezpłatnie treści polskiej kultury audiowizualnej, edukujące, dbające o zachowanie wiedzy o dziedzictwie, a także umożliwiające za pomocą mediów pełniejsze rozumienie współczesnego świata. Te zadania FN-IA może spełnić, realizując poniższe rekomendacje:

– Nowa instytucja powinna pozostać narodowym archiwum audiowizualnym, skupiającym role i działania różnych instytucji, propagujących nieodpłatne udostępnianie. NInA jako pierwsza instytucja w Polsce podjął innowacyjne działania w zakresie regulacji praw do starych utworów wykorzystywanych na nowych polach eksploatacji. Rekomendujemy kontynuowanie tych prac legislacyjnych i stworzenie w porozumieniu z organizacjami zbiorowego zarządu funduszu celowego na rzecz pokrycia roszczeń autorów i spadkobierców. Może to być rozwiązanie subsydiarne w stosunku do tradycyjnych form regulacji praw, które przyczyni się do przełomu w zakresie odblokowania dostępu do dzieł;

– Wypracowane przez NInA zasady udostępniania pozwalały etapowo na zabezpieczenie materiału archiwalnego, zgromadzenie dokumentacji towarzyszącej – metadanych, informacji o prawach do wykorzystania materiału, prawach autorskich i pokrewnych, a dopiero potem udostępnianie materiału. Bez kompletnej informacji o prawach nie byłaby możliwa bezpieczna i zgodna z prawem eksploatacja materiału archiwalnego. Racjonalne podejście do procesu digitalizacji wymaga zapewnienia pokrycia kosztów utrzymania zasobów – także online, z możliwością wykorzystania w sposób otwarty dla każdego odbiorcy – podatnika. W Polsce rozpoznawanie

praw do utworu audiowizualnego nie jest zadaniem łatwym, ponieważ przez cały okres poprzedniego ustroju politycznego, w którym zasoby powstawały, nie zwracano uwagi na gromadzenie dokumentacji. Tym samym Instytut uznał za konieczne uzupełnienie swoich projektów o nowe przedsięwzięcie – rejestr informacji audiowizualnej Archiwalny System Informacji Audiowizualnej (ASIA), który jako projekt powstałby w ramach finansowania POPC i mógł stanowić początek procesu realizacji polityki otwartych zasobów, o których mowa w ustawie z dnia 25 lutego 2016 r. o ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego. Program nie został zaaprobowany i nie uzyskał pozytywnej opinii umożliwiającej finansowanie. Rekomendujemy dalsze prace nad rozwojem projektu oraz alokowanie na ten cel odpowiednich środków. Jesteśmy przekonani, że stworzenie rejestru informacji audiowizualnej, zgodnie z polityką otwartych zasobów, jest jednym z najpilniejszych zadań nowej instytucji;

– W celu uporządkowania podejścia do problematyki zachowania dziedzictwa kulturalnego w Europie, 8 listopada 2001 przygotowano w Strasburgu dokument „European Convention for the Protection of the Audiovisual Heritage” (traktat nr 183 i 184), gdzie znajdują się wytyczne do uporządkowania ochrony audiowizualnego zasobu archiwalnego. Do najistotniejszych z nich należy ustanowienie instytucji egzemplarza obowiązkowego („legal deposit”), przekazywanego do archiwum lub kontrolowanego przez archiwum (albo inną odpowiednią instytucję). W przypadku telewizji instytucją chroniącą „egzemplarz obowiązkowy” mógłby być wskazany nadawca (nadawcy), ale pozostający pod kontrolą odpowiednich instytucji. Bardzo ważnym zapisem konwencji (artykuł 6, pkt 2) jest to, że wyznaczone archiwum nie może być kontrolowane bezpośrednio lub pośrednio przez jakąkolwiek instytucję zaangażowaną w działalność zmierzającą do odniesienia zysku w sektorze medialnym. Nowa instytucja, zgodnie z rekomendacjami europejskimi, powinna zatem chronić publiczne archiwum audiowizualne jako podmiot niezależny od nadawcy lub jakiejkolwiek instytucji zaangażowanej w działalność zmierzającą do odniesienia zysku w sektorze medialnym;

– Digitalizacja zasobów kultury i dziedzictwa narodowego, w tym materiałów audiowizualnych, była jednym z celów Wieloletniego Programu Rządowego Kultura+ w zakresie priorytetu „Digitalizacja”. Projekt ten realizował cele polityki kulturalnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Chociaż obecnie istnieje program Kultura Cyfrowa prowadzony przez Ministra KiDN, biorąc pod uwagę profil i zakładaną skalę działania nowej instytucji, rekomendujemy potrzebę powołania nowego

programu wieloletniego, który umożliwiłby zakończenie procesu digitalizacji i udostępnienia dziedzictwa audiowizualnego. Rekomendacja ta wynika z kilkuletnich doświadczeń NInA jako Centrum Kompetencji ds. digitalizacji audiowizualnej oraz świadomości, jak wiele jeszcze jest do zrobienia na polu całkowitego zabezpieczenia narodowych zbiorów filmowych i audiowizualnych.

OPRACOWANIE

Niniejszy dokument został opracowany przez zespół pod kierownictwem Michała Merczyńskiego, dyrektora Narodowego Instytutu Audiowizualnego, w składzie: Natalia Bugalska, Katarzyna Chałubińska-Jentkiewicz, Maria Drabczyk, Karol Gajewski, Łukasz Janik, Agata Kołacz, Filip Kwiatek, Edyta Mydłowska-Krawcewicz, Maria Pawłów, Katarzyna Tórz, Agnieszka Wolak, Małgorzata Zakrzewska, Kamila Żelazowska.

Redakcja: Katarzyna Tórz

NARODOWY INSTYTUT AUDIOWIZUALNY

ul. Wałbrzyska 3/5, 02-739 Warszawa

t: +48 22 380 49 00 | t: +48 22 380 49 01

www.nina.gov.pl

NARODOWY
INSTYTUT
AUDIOWIZUALNY

NInA

www.nina.gov.pl